

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka

Textbooks of French as foreign language

Simona Pecháňová

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Klinka, PhD.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk – Francouzský jazyk

Rok odevzdání: 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10.4.2015

.....
Podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat doktoru Tomáši Klinkovi za vedení a pomoc při zpracovávání mé bakalářské práce.

ANOTAČNÍ LIST

NÁZEV: Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka

KLÍČOVÁ SLOVA: francouzština jako cizí jazyk, didaktické prostředky, učebnice, rozdělení učebnic cizích jazyků, metoda, jazyková kompetence

ABSTRAKT: Bakalářská práce s názvem Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka představuje analýzu jazykových učebnic, konkrétně potom učebnic francouzštiny. Zaměřuje se na jejich strukturu, obsah, rozdělení a historický vývoj. Praktická část se skládá z analýzy dvou vybraných titulů – učebnic *Allez Hop!*, která byla napsána kolektivem českých autorů a *Totem 1*, která byla napsána autory francouzskými. Cílem práce je zjistit v širším pojetí, jaké metody se používají při tvorbě učebnic francouzštiny jako cizího jazyka, jak jsou učebnice strukturované a jaké prostředky používají k výuce jednotlivých jazykových prostředků. Pro dosažení tohoto cíle bylo použito metody popisné, analytické a komparační. Provedenou analýzou jsme zjistili, že francouzský trh s učebnicemi je v porovnání s českým trhem rozmanitější a dává tedy větší prostor pro aktualitu obsahu učebnic. Obě analyzované učebnice se v největší míře zaměřují na komunikační schopnosti. Učebnice francouzská využívá místo mateřského jazyka studentů audiovizuální pomůcky a dává větší prostor mluvenému projevu a kolektivním projektům, zatímco učebnice česká naopak používá mateřský jazyk k vysvětlení jednotlivých jevů a klade větší důraz na gramatiku a porozumění textu.

ANNOTATION

TITLE: Textbooks of French as a foreign language

KEYWORDS: French as a foreign language, didactic materials, a textbook, the division of textbooks of foreign languages, a teaching method, a language competence

ABSTRACT: This Bachelor's thesis is called *Textbooks of French as a foreign language* and it focuses on analysis of French language textbooks. The thesis deals with the structure of French as foreign language textbooks, their contents and their historical background. The practical part of the thesis concentrates on modern French as foreign language textbooks, beginners level designed for adults. A complete list of all textbooks published from 2010 till today is presented at the beginning of the practical part. Furthermore, two textbooks were chosen for a deeper analysis. *Allez Hop!* was written by Czech authors and *Totem 1* by French ones. The goal of the thesis is to describe and analyze the methods of teaching foreign languages as well as methods of teaching every language competence. Furthermore the thesis remarks on the application of the methods in modern textbooks. In order to reach this goal the descriptive, analytical and comparative methods are used. Both textbooks put big emphasis on the practice of communication skills. The variety of French as foreign language textbooks published in France is broader than the Czech one and therefore French textbooks can be more up-to-date. The monolinguality of French textbooks also makes them richer in the use of audiovisual means. Instead of audiovisual materials, Czech textbook uses the students' mother tongue to explain lexical and grammatical structures.

Obsah

Úvod	1
1 Výuka cizích jazyků	4
1.1 Didaktické prostředky ve výuce cizích jazyků.....	5
1.2 Cíle výuky cizích jazyků.....	6
2 Učebnice cizích jazyků.....	8
2.1 Vnější podoba učebnic cizích jazyků a jejich obsah	8
2.2 Rozdělení učebnic francouzštiny jako cizího jazyka	10
2.2.1 Rozdělení podle jazyka výuky.....	10
2.2.2 Rozdělení podle jazykové úrovně.....	11
2.2.3 Rozdělení podle metodických směrů	12
2.2.4 Rozdělení podle vnitřní struktury.....	14
2.2.5 Rozdělení podle věkové kategorie studentů.....	15
2.2.6 Rozdělení podle specializace	16
3 Historie výuky a učebnic francouzštiny jako cizího jazyka	18
3.1 Francouzština jako cizí jazyk.....	18
3.2 Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka v historickém kontextu	19
4 Moderní učebnice francouzštiny jako cizího jazyka	22
4.1 Učebnice francouzštiny vydané ve Francii	22
4.2 Učebnice francouzštiny vydané v České republice	24
4.3 Představení učebnic vybraných k analýze.....	25
4.4 Struktura a obsah vybraných učebnic	27
4.5 Grafická podoba vybraných učebnic	32
4.6 Srovnání metodických přístupů vybraných učebnic.....	35
4.7 Výuka komunikačních dovedností ve vybraných učebnicích	36
4.8 Cvičení zaměřená na porozumění textu.....	38
4.9 Písemný projev ve vybraných učebnicích.....	40
4.10 Fonetická příprava studentů	40
4.11 Představení gramatiky ve vybraných učebnicích	41
4.12 Reálie představené ve vybraných učebnicích	42
4.13 Multimediální didaktické pomůcky	44
Závěr.....	45
Résumé.....	48
Seznam tabulek	57
Seznam obrázků	57
Přílohy	58

Úvod

Bakalářská práce s názvem *Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka* si klade za cíl zmapovat, analyzovat a porovnat vybrané učebnice s cílem vymezit základní rozdíly mezi učebnicemi psanými pro mezinárodní a český trh. Učebnice tvoří nedílnou součást výuky cizího jazyka a mají bezpochyby velký vliv na studentův přístup k vyučované látce. Působí také na rychlost studentova pokroku v učení.

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí – části teoretické a části praktické. V teoretické části se práce zabývá cizím jazykem a funkcí učebnice při jeho výuce. Práce také shrnuje poznatky o materiálech doplňujících učebnice, jako jsou například pracovní sešity, slovníky, metodické příručky, DVD nosiče, internetové stránky, a jejich využití ve výuce. Dále je v práci popsána struktura učebnice a její obsah. Zároveň práce obsahuje kapitulu, která přináší pohled na historický vývoj výuky a učebnic francouzštiny jako cizího jazyka.

Praktická část se skládá z analýzy učebnic francouzského jazyka dostupných na trhu a jejich komparace. Od roku 2010 vyšlo na francouzském trhu dohromady jedenáct titulů. Objevují se zde v průměru tři nové tituly pro každou věkovou skupinu každý rok.¹ Za účelem získání pozornosti ze strany jak studentů, tak i učitelů jsou učebnice stále nápaditější a využívají velkého množství odlišných didaktických metod. Jelikož je trh s učebnicemi velmi rozsáhlý, zaměřuje se práce konkrétněji - na učebnice pro začátečníky, směřující k dosažení úrovně A1 podle Evropského referenčního rámce, vydané od roku 2010, určené pro věkovou skupinu *grands adolescents* a *adultes*, čímž se rozumí starší šestnácti let a dospělí. V České republice bylo od roku 2000 podle dostupných informací vydáno šest učebnic pro tuto cílovou skupinu. Zvolená věková skupina souvisí s autorčiným zájmem o budoucí výuku dospívajících a s touhou po bližším poznání učebnic, které se na tuto věkovou kategorii zaměřují.

K samotnému porovnání pak byly vybrány dva tituly vydané v roce 2014. V České republice vydaná učebnice *Allez Hop!* a francouzská učebnice *Totem1*. Záměrně jsou v práci dány do kontrastu učebnice českého původu a učebnice francouzského kolektivu. Při srovnání práce pozoruje, jak se nácvik komunikačních dovedností, porozumění textu,

¹ INGLADA, Sol. Méthodes de français langue étrangère. In: *Répertoire* [online]. CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES PEDAGOGIQUES, 2014 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.ciep.fr/sites/default/files/migration/carnetadFLE/docs/repertoire_methode_fle.pdf

gramatiky a výslovnosti liší v jednojazyčných a dvojjazyčných učebnicích. Práce si dále všímá i grafické podoby učebnic a jejich struktury.

Práce vychází z předpokladů, které byly vyvozeny na základě dřívějšího studia francouzštiny s pomocí jak tuzemských tak zahraničních publikací. Předpokládá, že česká učebnice bude využívat češtiny jako pomocného zdroje pro ulehčení pochopení vyučované látky. Dále očekává, že francouzská učebnice bude více dbát na aktualitu obsahu, bude obsahovat rozmanitější druhy cvičení a bude klást větší důraz na jazykový rozvoj v oblasti komunikačních schopností. Tento předpoklad vychází z již zmíněného pozorování trhu učebnic francouzského jazyka jako cizího jazyka, ze kterého vyšlo najevo, že učebnic vydaných ve Francii je o poznání více a mají tedy možnost svůj obsah přizpůsobit aktuálnímu dění ve světě. Předvídá se, že důležitou součástí francouzské učebnice je příprava na mezinárodní zkoušky DELF/DALF; zatímco je odhadem, že česká učebnice pro tuto věkovou skupinu bude věnovat větší pozornost přípravě na maturitní zkoušku. Zároveň je předpokladem, že zapojení audiovizuálních pomůcek bude ve francouzské učebnici nápaditější. Tento předpoklad souvisí s logickou úvahou o tom, že jednojazyčná francouzská učebnice je nejspíš ve svém výkladu závislá na audiovizuálních pomůčkách. Také jsou jednojazyčné učebnice ve většině případů určené pro distribuci do zemí, ve kterých je začlenění multimediálních pomůcek do výuky bráno jako samozřejmé.

Ve své teoretické části vychází práce z pěti hlavních zdrojů. V otázkách didaktické teorie čerpá práce zejména z knihy *Didaktika cizích jazyků*, filologa Josefa Hendricha. Dalšími prameny jsou pak *Moderní výuka cizích jazyků* a *Didaktika cizích jazyků na přelomu staletí* autora Radomíra Choděry. Teoretická část zabývající se rozdělením učebnic vychází z poznatků, které ve svém populárním článku *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* shrnuje francouzský autor Guy Spielmann. Kapitola o historickém vývoji se inspirovuje především v knize francouzského didaktika Luise Porchera, *Français langue étrangère*. Základem pro praktickou část jsou dvě vybrané učebnice *Allez Hop!* a *Totem 1*. K souhrnu a mapování dostupných učebnic francouzštiny jako cizího jazyka byl využit seznam publikací vydaných od roku 2000, který vytvořilo francouzské Mezinárodní centrum pro pedagogický výzkum, *Centre international d'études pédagogiques*.

V první kapitole se v práci píše o výuce cizích jazyků jako takové, je v ní vymezena učebnice jako didaktický prostředek a shrnuty cíle výuky cizích jazyků v souvislosti s podobou učebnic. Druhá kapitola se zabývá učebnicemi cizích jazyků jako

takovými, jejich obsahem, strukturou a rozdělením. Ve třetí kapitole je potom nastíněn stručný historický pohled na vývoj francouzštiny jako cizího jazyka a metod, jakožto i učebnic, využívaný k výuce. Tyto teoretické poznatky slouží jako teoretický základ části praktické, která nejprve mapuje současný trh s učebnicemi francouzštiny jako cizího jazyka a poté analyzuje dva vybrané tituly.

Hlavním přínosem práce pro její autorku by mělo být zorientování se v didaktice cizích jazyků a v učebnicích francouzštiny jako cizího jazyka. Dále pak zjistit, jaké metody se obecně využívají v učebnicích cizích jazyků a na jaká jazyková hlediska je kladen největší důraz. Na základě analýzy dvou učebnic pak práce umožňuje v širším pojetí zjistit, jak jsou tyto metody aplikovány v dnešních učebnicích francouzštiny. Motivace autorky ke zpracování didaktického tématu je z velké části osobní, jelikož didaktika je disciplínou, na kterou se bakalářské studium příliš nezaměřuje.

1 Výuka cizích jazyků

Jazyk je hlavním prostředkem dorozumívání lidí, který slouží k předávání zkušeností a znalostí. Je také prostředkem vyjadřování názorů a emocí. Zároveň může ale být také důvodem neshod. Lidé se za účelem vzdělání nebo obchodu od pradávna snažili naučit i jiným jazykům než pouze jazyku mateřskému. Tyto jiné jazyky jsou pak nazývány cizími jazyky².

Znalost cizích jazyků byla vždy důkazem vzdělanosti společnosti. Zatímco v minulosti byla znalost cizích jazyků výsadou vládnoucích tříd a úzkého kruhu vzdělavců, dnes je výuka cizích jazyků považována za součást všeobecného vzdělávání³. Například v českém vzdělávacím systému je výuka nejméně jednoho cizího jazyka povinná na každé základní škole⁴. Nejpoužívanějším didaktickým prostředkem k výuce cizích jazyků je učebnice⁵. O učebnici a dalších didaktických materiálech, běžných při výuce cizích jazyků, pojednává podkapitola *1.1. Didaktické prostředky ve výuce cizích jazyků*

Osvojováním cizích jazyků získává student také znalosti o životě národů dané jazykové oblasti. Dále se seznamuje s podmínkami zeměpisnými, politickými i sociálními daného národa, čímž je podporováno chápání odlišných kultur a mezikulturní pochopení⁶. Každý student, který se začíná učit cizímu jazyku, přichází do vyučování s určitým očekáváním. Pro jasný výsledek výuky je však primárně důležité jasně určit její cíle⁷. Různé cíle výuky cizích jazyků a jejich aplikace v učebnicích cizích jazyků jsou rozebrány v podkapitole *1.2. Cíle výuky cizích jazyků*.

² CRYSTAL, D. How Language Works. 1.vydání. Londýn: Penguin Books, 2006. s.431.

³ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.11-12.

⁴ ODŮVODNĚNÉ PŘÍPADY PRO NEZAŘAZENÍ VZDĚLÁVACÍHO OBORU DALŠÍ CIZÍ JAZYK. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/oduvodnene-pripady-pro-nezarazeni-vzdelavacih-oboru-dalsi>.

⁵ GRANÁTOVÁ, Bc. Renata. *Didaktické pomůcky pro výuku ruského jazyka na českých základních a středních školách se zaměřením na e-learning*. Brno, 2012. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/329470/ff_m/DiplomovaPrace-IS.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. s.15.

⁶ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.13.

⁷ PORCHER, L. *Le français langue étrangère*. Paris Cedex: Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, 1995. s.23.

1.1 Didaktické prostředky ve výuce cizích jazyků

*Didaktické prostředky ovlivňují do velké míry proces vyučování, průběh výuky, jsou její součástí a bez použití těchto prostředků by se dnešní výuka vůbec neobešla. Učitelům pomáhají didaktické prostředky usnadnit výuku a učinit ji zajímavější. Žákům napomáhají prostředky k lepšímu a rychlejšímu pochopení zvládnutí učiva a tím přispívají k dosažení všech cílů v procesu výuky.*⁸

Materiálních didaktických prostředků, které pomáhají učitelům v tomto procesu je velká škála. Rozděleny mohou být například na:

- Učební pomůcky: učebnice, promítaná zobrazení, audio záznamy, video záznamy, výukové počítačové programy
- Metodické pomůcky: metodické příručky, literatura z oblasti pedagogiky, psychologie, apod.
- Zařízení: školní nábytek a jiné vybavení učeben.
- Didaktická technika: počítače, DVD přehrávače, rádia, interaktivní tabule, aj.
- Školní potřeby: sešity, pastelky, zvýrazňovače, a další.
- Výukové prostory: učebny, jazykové laboratoře.

Nejrozšířenějším didaktickým prostředkem ve výuce cizích jazyků je, jak již bylo nadneseno v kapitole 1., učební pomůcka, a sice učebnice⁹. V dnešní době není ojedinělé, že za učebnici cizích jazyků nepovažujeme pouze knihu. Jazyková učebnice je ve většině případů doplněna o další učební pomůcky. Nejčastěji o cvičebnici, CD či DVD s audio či video záznamy, slovníček a u nejmodernějších učebnic o webovou stránku, na které mohou studenti najít sekundární materiály pro jejich studium¹⁰. Třída jsou vybaveny didaktickou technikou - přehrávači pro poslechová cvičení, obrazovkami, které slouží k promítání video záznamů a v neposlední řadě velmi populárními interaktivními tabulemi, které jsou součástí velkého množství jazykových laboratoří ve školách¹¹. Žádná učebnice není dokonalá ani vhodná pro všechny výukové situace. Vyučující se v každé situaci snaží

⁸ SVOBODOVÁ, Milena. *Analýza využívání didaktických prostředků a médií ve výuce anglického jazyka*. Brno, 2008. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/105680/pedf_m/DIPLOMOVA_PRACE.doc. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

⁹ GRANÁTOVÁ, Bc. Renata. *Didaktické pomůcky pro výuku ruského jazyka na českých základních a středních školách se zaměřením na e-learning*. Brno, 2012. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/329470/ff_m/DiplomovaPrace-IS.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. s.15.

¹⁰ SPIELMANN, Guy. LE MANUEL. *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

¹¹ SVOBODOVÁ, Milena. *Analýza využívání didaktických prostředků a médií ve výuce anglického jazyka*. Brno, 2008. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/105680/pedf_m/DIPLOMOVA_PRACE.doc. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

nalézt kompromis mezi učebnicí a specifičností výuky, což mu dovoluje dosáhnout co nejlepších výsledků ve výuce a naplnění cílů výuky¹².

1.2 Cíle výuky cizích jazyků

Cílů může být ve vyučování cizích jazyků mnoho a jsou názornou ukázkou těsné spojitosti funkce cizojazyčné výuky s potřebami a zájmy společnosti té či oné historické epochy. V závislosti na věku studenta a jeho motivaci ke studiu jsou cíle odlišné, některé však spojují všechny zájemce o naučení se cizímu jazyku. Cíle výuky se promítají do metodologií užitých při vytváření učebnic cizích jazyků a do jejich obsahu. V dnešních učebnicích jsou stavěny do popředí cíle komunikační a kulturně-znalostní, nebylo tomu tak ale vždycky. Zejména v socialistických zemích byl v minulosti ve velké míře upřednostňován cíl výchovně-vzdělávací¹³. Cíl vzdělávací, výchovný cíl a komunikativní cíl, jsou však i nadále v publikacích nejčastěji zmiňovanými cíli. Čtvrtým cílem, je moderní cíl, který se týká snahy o soběstačnost studentů při osvojování cizího jazyka.

Vzdělávací cíl se vyznačuje začleněním poznatků o mimojazykových faktech, jakými je například znalost reálií, do učebnic. Znalost reálií má za úkol studentům pomoci snadněji si osvojit jazykové prostředky, které jsou úzce spojeny s mimojazykovými fakty. Jako příklad lze uvést pochopení idiomatických výrazů nebo přísloví.

Cíl výchovný souvisí s rozvojem osobnosti, charakteru a morálních kvalit skrze osvojení si cizího jazyka a pochopení cizí kultury. *Osvojování cizího jazyka všestranně rozvíjí duševní schopnosti a celou osobnost učícího se žáka.* Tento cíl je také úzce spjat s politikou Evropské unie, která dbá na vytváření celoevropských kultur. Důraz na multikulturní a interkulturní toleranci, se tedy projevuje i ve výuce cizích jazyků.

Jak cíl vzdělávací, tak cíl výchovný má didaktika cizích jazyků společný s dalšími didaktikami, např. s didaktikou zeměpisu, biologie, základů společenských věd aj. Komunikativní cíl je na rozdíl od cílů vzdělávacího a výchovného výlučnou záležitostí didaktiky cizích jazyků. Komunikativním cílem je naučit se ovládat cizí jazyk tak, že ho můžeme využít jako prostředek k vyjadřování názorů a myšlenek. Tento cíl se zabývá schopnostmi studentů účastnit se cizojazyčné komunikace a to jak v mluvené tak v psané

¹² HUANG, L. Médium, médiateur, et médiation dans le FLE en Chine [online]. 2010. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z : http://gerflint.fr/Base/Chine5/huang_lue.pdf.

¹³ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.86.

formě. Nejsou tím ovšem myšleny pouze produktivní řečové a písemné schopnosti. Opominout nelze také receptivní součást jazyka, tzn. porozumění čtenému a poslech. Aktivity vedoucí k osvojení těchto komunikačních schopností tvoří nedílnou součást učebnic cizích jazyků¹⁴.

Kromě záměru naučit studenta komunikativním schopnostem, je pro učitele důležitým cílem také snaha o naučení studenta co největší soběstačnosti při učení. Soběstačností je myšleno postupné snížení důležitosti vyučujícího ve vyučovacím procesu. Postupná snížená aktivita učitele ve vyučování je přínosem pro studenta, který se svým vlastním uvažováním a motivací aktivněji podílí na osvojování jazyka¹⁵.

Z celé první kapitoly tedy vyplývá, že v ideálním případě je výsledkem výuky cizího jazyka student, který je schopen komunikovat v cizím jazyce. Za komunikaci se považuje samostatný projev písemný a mluvený, ale také umění číst a porozumění ostatním mluvčím cizího jazyka. Dále je ideální student schopen orientovat se v kultuře dané země a také učit se jazyku sám. Učitel a učebnice, slouží k optimalizaci procesu dosažení těchto cílů¹⁶. Tato kapitola zároveň poslouží jako inspirace pro praktickou část této práce, kde se práce bude zabývat o to, jak tyto cíle splňují námi analyzované tituly.

¹⁴ CHODĚRA, R. Didaktika cizích jazyků na přelomu staletí. 1.vydání. Rudná u Prahy: Editpress, 2001. p.51-55.

¹⁵ La didactique des langues étrangères et les processus d'enseignement/apprentissage. *Synergies Chili* [online]. 2010, n°6 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: http://gerflint.fr/Base/Chili6/oscar_valenzuela.pdf.

¹⁶ PORCHER, L. Le français langue étrangère. Paris Cedex: Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, 1995. s.26.

2 Učebnice cizích jazyků

V předchozí kapitole se píše, že učebnice je didaktický prostředek, jehož cílem je obsáhnout očekávání studenta. Cílem učebnice ale není jen uspokojit očekávání studenta. Také slouží k představení škály možností, které osvojení cizího jazyka nabízí. Z této škály si každý student vybere ty, které odpovídají jeho očekáváním. V mnohých případech student sám neví, že tato očekávání má, avšak jsou podmíněná konvencemi současné společnosti. Je tedy důležité, aby učitel s pomocí učebnice pomohl studentovi identifikovat jeho očekáváním. Správná nabídka aktivit poté umožňuje učitelům neztratit kontakt se studenty a motivovat je k osvojení dalších očekáváním. Analýza očekáváním a jejich naplnění je dlouhodobý proces. Je to ale řídicí element výuky, který dává možnost spolupráce studentů a učitelů. Dobrý výsledek výuky je určen nejen touto analýzou ale také správným výukovým prostředkem¹⁷. Proto vnější podoba, obsah i zaměření učebnic cizích jazyků vychází právě z analýzy očekáváním. A právě podobě, obsahu a rozdělení se věnuje druhá kapitola.

2.1 Vnější podoba učebnic cizích jazyků a jejich obsah

Vnější podoba učebnic

Vnější podoba zahrnuje didaktické prostředky, které doprovázejí učebnici. Jak již bylo řečeno, v dnešní době je zvykem, že je kniha ve většině případů doplněna o cvičebnici, CD či DVD s dalšími výukovými materiály, slovníček, pedagogickou příručku a u nejmodernějších učebnic o webovou stránku, na které mohou studenti najít sekundární materiály pro jejich studium¹⁸.

Obsah učebnice je tvořen jednotlivými aktivitami, které nejsou, tak jako tomu bylo v minulosti, rozdělené podle jednotlivých didaktických metod. Metody jsou v nejmodernějších učebnicích chápány v komplementární návaznosti. Kombinací metodologií se učebnice stávají všestrannými. Kombinace pak také zdůrazňuje systémový a syntetický přístup k výuce cizích jazyků. Znalost jednotlivých metod umožňuje chápání jednotlivých aktivit v učebnici, které jsou zařazovány podle specifík jednotlivých metod¹⁹. Zařazení jednotlivých aktivit nevychází jen z metod, ale také z funkcí učebnic cizího

¹⁷ PORCHER, L. *Le français langue étrangère*. Paris Cedex: Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, 1995. s.24-25.

¹⁸ SPIELMANN, Guy. *LE MANUEL. LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

¹⁹ MENHARD, Zdeněk. *Problematika vyučování cizím jazykům na vysokých školách II.: Aktivizující metody a metodické postupy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-528-9.

jazyka. Tyto funkce jsou samozřejmě odrazem cílů výuky cizích jazyků (viz. kapitola 1.2.). Existují tři základní funkce: prezentační, stimulační a motivační.

Funkcí prezentační je myšleno to, že se učebnice podílí na prezentaci učiva, dokumentuje ho a usnadňuje pochopení informací určených k osvojení.

Funkce stimulační se projevuje tím, že učebnice cíleně stimuluje studentovi reakce a rozvíjí jeho myšlení o tématu. Zároveň také podporují tvůrčí přístup ke zpracování informací.

Poslední funkcí učebnic je vyvolat studentův zájem o učivo a motivovat jej k učení. Učebnice seznamuje studenta se zajímavostmi, které souvisejí s daným jazykem a všim co souvisí s kulturou země, kterou jazyk reprezentuje - s její historií, tradicemi, zvyky, ale také třeba s uměním či literaturou. Tvůrci učebnic si jsou vědomi toho, že pravidelné začleňování zajímavostí do výuky působí motivačně.

Obsah učebnic

Současné učebnice se většinou dělí na tematické okruhy a lekce. Lekce jsou v učebnicích cizích jazyků zpracovány z několika hledisek:

1. Hledisko komunikační
2. Hledisko jazykové
3. Hledisko motivační
4. Hledisko aktivního zapojení studentů

Komponenty jednotlivých hledisek jsou přítomny v každé lekci učebnice. Jednotlivé komponenty jsou integrovaným celkem, jehož část tvoří výchozí studijní materiál (např. text, video), slovní zásoba a její utřídění, mluvnické jevy, v některých případech jsou přítomny také fonetické a pravopisné jevy. Zpravidla tvoří součást celku také soustava cvičení, aktivizační materiály a doplňkové texty.

Lekce se liší jak po stránce obsahové, tak po stránce formální. Témata zahrnují lexikálně související učivo a jedna lekce většinou odpovídá jednomu tématu. Pro začátečníky bývá na začátku učebnice zařazena lekce úvodní, která většinou obsahuje vysvětlení základů výslovnosti, či základní konverzační fráze.

Délka lekce se v jednotlivých učebnicích liší, v některých učebnicích je každá lekce chápána jako uzavřený celek a je po formální stránce zpracována komplexně, v dalších jsou komponenty stejného druhu přiřazeny k sobě a zpracovány jako zvláštní oddíly na

konci učebnice. V jiných učebnicích jsou lekce rozděleny na kratší celky, které se dají zvládnout za jednu vyučovací hodinu.

V učebnicích se také zpravidla objevují lekce opakovací, které slouží k zopakování učiva z lekcí předchozích. V nových učebnicích jsou také zařazeny lekce přípravy na mezinárodní jazykové zkoušky DELF nebo DALF, v závislosti na jazykové úrovni. Tyto lekce mají za cíl nácvik cvičení typu obdobného jako v těchto zkouškách. Jsou odrazem společenského tlaku na studenty, který je nutí absolvovat mezinárodní zkoušky, které jsou na trhu práce uznávanější než národní zkoušky, jako je například maturita nebo Státní zkouška z francouzského jazyka²⁰.

2.2 Rozdělení učebnic francouzštiny jako cizího jazyka

Je třeba mít na paměti, že neexistuje žádný ideální model učebnice, protože každá učebnice je napsána pro širokou veřejnost a nastavené cíle a aktivity odpovídají hypotetickým požadavkům studentů. Učebnice je nástroj výuky, který v široké škále najdeme lepší a horší, nicméně je třeba mít na paměti, že kvalita učebnice záleží vždy na tom, kdo se z ní učí a kdo z ní vyučuje. Záleží totiž ve velké míře na adaptaci a interpretaci obsahu ze strany vyučujícího a ze strany studenta. V silách ani té nejlepší učebnice není zlepšit pedagogické schopnosti učitele či studentovu schopnost učit se cizímu jazyku. Avšak aspirace mají učebnice vždy nejvyšší, existuje proto velké množství různých učebnic. Ty je možné rozdělit podle jazyka, který pro výuku využívají, druhu užitých didaktických metod, podle vnitřní struktury, podle úrovně znalosti jazyka, pro kterou jsou určeny. Dále pak také podle věkové skupiny studentů, na kterou se učebnice zaměřují a podle specializace, pro kterou jsou navrženy. Druhy rozdělení učebnic se zabývají následující podkapitoly.

2.2.1 Rozdělení podle jazyka výuky

Podle jazyka, který učebnice využívá k výuce francouzského jazyka, můžeme učebnice rozdělit do dvou skupin:

Učebnice jednojazyčné (monolingvální), které jsou vydávány nakladateli ze zemí, kde je cizí jazyk jazykem národním, a jsou určeny všem lidem bez ohledu na jejich

²⁰ SPIELMANN, Guy. LE MANUEL. *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

národnost, kulturu a mateřský jazyk. Tyto učebnice jsou psány pouze jedním jazykem. Jednojazyčný koncept je zajisté přínosný pro úplné ponoření se do jazyka, avšak není zcela vhodným prostředkem k dosažení cíle o soběstačnosti. Student, který nebude rozumět zadání cvičení, nebude schopen porozumět kulturním referencím ve výukových člancích, nepochopí širší lexikální souvislosti ani nebude schopen procvičovat látku sám doma, se ocitá v situaci, kdy je pro něj samotného výuka nedostupná. Jednojazyčným učebnicím je také velmi často vyčítáno, že jsou příliš univerzální. S univerzalitou totiž vzniká riziko toho, že bude pro studenty mnoho kulturních aspektů familiérních a z nedostatku koncentrace pak studentům mohou uniknout důležité aspekty kultury a každodenního života frankofonní země, které jsou pro aktivní používání jazyka v dané zemi nezbytné. Zároveň univerzalita zvyšuje riziko, že student nebude schopen cizí kulturu propojit se svou vlastní kulturou²¹.

Učebnice dvojjazyčné, jsou vydávány v jednotlivých zemích, ve kterých se cizí jazyk vyučuje. Tyto učebnice jsou vytvořené pro tuto určitou skupinu studentů. Obsahují kulturní realie, které korespondují s obecným povědomím o frankofonních zemích v dané zemi a při výuce berou v potaz fonetiku, gramatiku a strukturu mateřského jazyka studentů²².

2.2.2 Rozdělení podle jazykové úrovně

Úroveň jazykové znalosti je v Evropě definována *Evropským referenčním rámcem pro jazyky*. V Americe je pak stupnice určena *Asociací učitelů druhých jazyků*. Obě stupnice mají stejný cíl: určit míru znalosti cizího jazyka, které studenti dosahují. Tyto stupnice zkoumají jazykové schopnosti studentů ze všech hledisek a zaměřují se ve větší hloubce na schopnosti užití jazyka a praktického využití teoretických znalostí.²³ Učebnice strukturovaná podle Evropského jazykového rámce připravuje studenty ke zvládnutí jednotlivých jazykových úrovní. Většina učebnic také připravuje studenty na mezinárodní jazykové zkoušky, například ve francouzském jazyce DELF a DALF. Tyto jsou

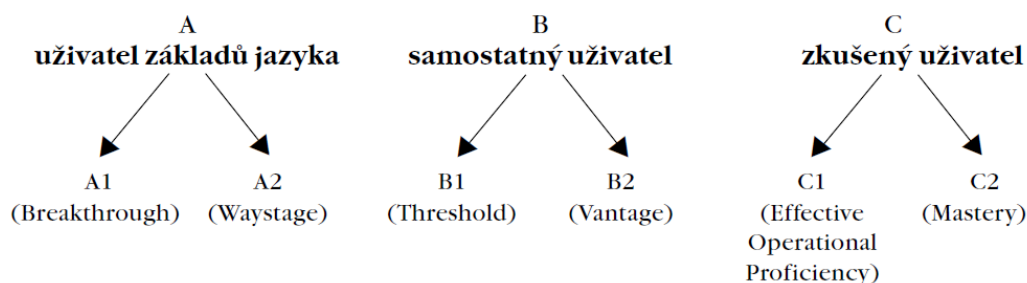
²¹ Langue, littérature et études culturelles :Choix, adaptation et contextualisation du manuel du FLE pour les apprenants arabophones. Academia.edu [online]. Vol.4. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z : http://www.academia.edu/3774789/Choix_adaptation_et_contextualisation_du_manuel_du_FLE_pour_les_apprenant_arabophones.

²² Tamtéž.

²³ Společný evropský referenční rámec pro jazyky. In: *Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.

mezinárodně uznávaným dokladem o dosažené úrovni jazyka a velmi často jsou požadovány při přijímacích zkouškách na univerzity nebo při pracovních pohovorech.

Obrázek 1 Rozdělení jazykových úrovní podle Evropského referenčního rámce pro jazyky

Zdroj: Trim, J. L. M.: Some Possible Lines of Development of an Overall Structure for a European Unit Credit Scheme for Foreign Language Learning by Adults, Council of Europe 1978.

Podle Evropského referenčního rámce pro jazyky rozlišujeme šest jazykových úrovní. Klasické je rozdělení na začátečníky, středně pokročilé a pokročilé. Tyto úrovně jsou v Evropském referenčním rámci pro jazyky zachovány. Jak je vidět ze schématu, úroveň začátečník je pojmenovaná písmenem A, středně pokročilý písmenem B a pokročilý písmenem C. Každá úroveň je ale ještě přerozdělena a to na nižší a vyšší úroveň.

Jednotlivé úrovně pak mají jasně definované schopnosti, kterými student disponuje. Zároveň také jasně určují kritéria pro sebehodnocení studentů, ti se podle toho co již dokážou, zvládají sami zařadit do jazykové úrovně²⁴.

2.2.3 Rozdělení podle metodických směrů

Hendrich ve své *Didaktice cizích jazyků* uvádí šest typů metod, podle kterých jsou učebnice koncipovány. Metodu Hendrich vymezuje jako správné vytyčení cílů, obsahu a způsobu dosažení cílů vyučování. Metodický směr je poté brán jako metoda v širším pojetí, ve které se uplatňují aspekty z jiných vědních oborů, jakými jsou například lingvistika, psychologie, pedagogika, antropologie, filozofie, kybernetika a další.

Prvním typem metody vyučování cizích jazyků je v Hendrichově výčtu metoda gramaticko-překládová. Tato metoda je spjatá s tradičním pojetím výuky, jehož kořeny sahají do starověku, kdy se ve školách vyučovala latina a později také řečtina. Základem

²⁴ Společný evropský referenční rámec pro jazyky. In: *Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.

této metody je bez výjimky písemný projev, v učebnicích tedy výuka vychází z hlavního textu, který je záměrně vybrán pro naučení gramatických jevů nebo představení slovní zásoby. Hlavní pozornost učebnice je věnována gramatice, překladu a četbě autentické literatury, která je považována za jazykový vzor. Osvojování gramatiky je zprostředkováno rozбором jednotlivých částí promluvy a výuka je vždy zaměřena na jeden určitý gramatický jev, snaží se ho vysvětlit a procvičit. Mluvený projev je v pozadí a jeho procvičení je zajištěno především recitací literárních děl a četbou nahlas. Jazyk, který se tedy studenti učí je jazyk literární, který v mnohých případech neodpovídá jazyku běžně užívanému.

Druhou metodou, kterou Hendrich uvádí, je metoda zprostředkovací. Podobně jako metoda gramaticko-překladová, je i zprostředkovací metoda založena na rozboru jazyka a jeho analýze. Tato metoda vychází ze souvislého celku, který odpovídá praktickému užití jazyka, zdůrazňuje správnou výslovnost a schopnosti v aktivitách poslechových a komunikativních. Ve srovnání s metodou přímou zařazuje tato metoda moderní texty, které studenty uvádějí do kultury cizího národa.

Třetí metodou je metoda přímá, která je založena na jednojazyčné výuce. Učebnice je tedy psána pouze ve francouzském jazyce a slovní zásobu vysvětluje pomocí názorných pomůcek, obrázků a předmětů. Abstraktní slovní zásoba je v učebnicích, které jsou psány podle koncepcí přímé metody vysvětlena na základě asociací a představ studenta, které jsou vyvolávány právě pomocí názorných pomůcek. Při výuce přímou metodou se také ve velké míře dbá na správnou výslovnost studentů, která je demonstrována nahrávkami rodilých mluvčích. Gramatika je studentům zprostředkovávána v rámci častého používání jazyka. V učebnicích s přímou metodou nenajdeme cvičení zaměřená pouze na gramatiku, ale gramatika je vždy svázána s jinými jazykovými jevy.

Čtvrtou metodou je audioorální metoda. Učebnice, které tuto metodu aplikují, se opírají především o poslech dialogů, které se studenti učí nazpaměť. Dialogy jsou namluveny rodilými mluvčími a studenti je napodobují. Slovní zásoba je považována za druhořadou a pro vyučování se uplatňuje pouze základní spektrum slovíček. Gramatika je v učebnicích využívajících audioorální metodu vyučována implicitně a často se v učebnicích také vyskytují překlady z francouzštiny do mateřského jazyka studentů.

Audiovizuální metoda je pátou metodou, kterou Hendrich představuje. Učebnice zpracované podle představ audiovizuální metody využívají, jak napovídá název metody, audiovizuálních prostředků a spojitostí situací k dosažení komunikačních, vzdělávacích ale

i výchovných cílů výuky. Kontext, obrázky, skupiny slov a jejich význam fungují v učebnicích v rámci jedné struktury a navzájem se doplňují. Důležité je, že učebnice vychází ze situací, v nichž se člověk každodenně nachází, texty mluví o logických situacích a realita je vyobrazena pomocí co největší míry kontextu²⁵.

Poslední a v dnešní době ve francouzských publikacích nejoblíbenější metodou je metoda komunikativní. Nosným principem metody komunikativní je prezentace jazykových prostředků a slovní zásoby v každodenním kontextu. Hlavní důraz je v učebnicích kladen na plynulost projevu. Učebnice si kladou za důležitý cíl pomoci rozvoji základních jazykových dovedností, čtení, psaní, mluveného projevu a poslechu. Zároveň podporují aktivní komunikaci mezi studenty a osvojování gramatických struktur na základě praktického použití jazyka²⁶.

K napsání učebnice je nutné udělat metodologická rozhodnutí. Některé učebnice přesto tvrdí, že se přizpůsobí kterékoliv metodě vyučování, z čehož ale vyplývá, že nejsou uzpůsobeny žádné metodě. Některé metody se totiž navzájem vylučují a tak není možné uzpůsobit učebnici oběma najednou. Samozřejmě je možné, s velkou dávkou fantazie, uzpůsobit učebnici metodě, pro kterou nebyla určena, tímto způsobem výuky by však bylo těžké dosáhnout cílů výuky v co největší míře. Druhým extrémním případem jsou učebnice, které mají metodu vymezenou zcela jasně, avšak v jejich úvodu neobsahují skoro žádné informace. Tato stručnost zřejmě pramení v tom, že učebnice nemá nic nového k nabídnutí a je pouhou kopií učebnic již existujících. Je nutné mít na paměti, že mnohá vydavatelství se zajímají více o zisk z učebnic než o jejich přínos. Velmi často se tedy objevují na trhu učebnice, které oproti těm dosavadním nemají vůbec žádný přínos²⁷.

2.2.4 Rozdělení podle vnitřní struktury

S metodami souvisí i rozdělení podle vnitřní struktury učebnice. Ta se dá rozdělit na strukturu lingvistickou, strukturu podle jazykové úrovně, strukturu funkčně asociační, strukturu tematickou a strukturu vyprávěcí.

²⁵ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.269.

²⁶ Metodika výuky. *ILC mezinárodní jazykové centrum* [online]. 2011 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ilc-fm.cz/jazykove-centrum/metodika-vyuky/>.

²⁷ SPIELMANN, Guy. LE MANUEL. *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

Lingvistická struktura je nejtradičnější strukturou, která se řídí podle rozvoje gramatických znalostí. Tuto strukturu je velmi lehké následovat, avšak není mnoho přínosná pro cíl používání běžného mluveného jazyka. Příkladem nepřínosné gramatiky z komunikativního hlediska mohou být například minulé formy konjunktivů, které do francouzského jazyka patří, avšak v běžně užívané francouzštině se nevyskytují a mnohým rodilým mluvčím jsou neznámé. V učebnicích řídicích se lingvistickou strukturou jsou samozřejmě zařazeny do výuky jako pokračování prohlubování gramatických jevů.

Na druhém místě, struktura podle úrovně jazykové znalosti rozděluje učebnice podle jazykové úrovně, pro kterou jsou určeny (viz. kapitola 2.2.2.).

Struktura funkčně asociační je založená na pokroku, který souvisí s asociacemi a komunikačními schopnostmi a je nejblíže ideálnímu konceptu komunikační metodologie. Její nevýhoda však spočívá v tom, že funkce, asociace a témata jsou velmi lehké zaměnitelné.

Struktura tematická spočívá v tom, že jsou lekce rozděleny tematicky. Tematická struktura se v učebnicích velmi zřídka objevuje samotná, avšak je zastoupená ve velkém procentu učebnic.

Struktura vyprávěcí využívá souvislého vyprávění jako základu pro výuku. Text, který se nachází většinou na začátku lekce, slouží k představení témat, funkcí a gramatických jevů²⁸.

2.2.5 Rozdělení podle věkové kategorie studentů

Vnější podoba, obsah učebnice, jazyk výuky, didaktická metoda i vnitřní struktura učebnice jsou ovlivněny dalším důležitým faktorem, kterým je věk studentů²⁹. Učebnice lze rozdělit podle věkové kategorie studentů, pro kterou jsou určeny. Například ve francouzských vydavatelstvích najdeme tyto kategorie:

- *Enfants* česky děti
- *Adolescents* česky starší školní věk
- *Grands adolescents/Adultes* česky starší dospívající (starší 16ti let) a dospělí

Důležitost tohoto rozdělení je podtržena tím, že dvě věkové kategorie lze nalézt i v následující kapitole, která se zabývá rozdělením učebnic podle jejich specializace.

²⁸ SPIELMANN, Guy. LE MANUEL. *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

²⁹ CLE INTERNATIONAL: *L'Editeur du français langue étrangère* [online]. 2010 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.cle-inter.com/>.

2.2.6 Rozdělení podle specializace

Učebnice se taky mohou dělit podle své specializace. Tato specializace může být jak na určitou věkovou skupinu, tak na profesi, kterou studenti vykonávají. Luis Porcher ve své knize *Français Langue Etrangère* rozděluje tři skupiny studentů, pro které je zapotřebí specializovaných učebnic.

První skupinou jsou děti raného věku. Studie dokazují, že čím dříve je dítě vystaveno cizímu jazyku a kultuře, tím dříve ji přijme jako přirozenou součást samo sebe a jazyk si osvojí. Vydávání učebnic pro tuto věkovou skupinu je tedy v rozmachu z prostého důvodu ekonomického rozvoje a z důvodu zvyšování jazykových nároků zaměstnavatelů na své zaměstnance. Rodiče chtějí, aby jejich děti v budoucnu uspěly a proto je vystavují cizímu jazyku již od raného věku. Je bez pochyby, že nejmladší studenti potřebují specializované učebnice. Je totiž potřeba vzít v potaz co dětem přijde atraktivní, o co se zajímají a jakým způsobem se učí.

Druhou speciální skupinou jsou podle Porchera studenti třetího věku. Doby, kdy lidé v poklidu odešli do důchodu a pouze se starali o vnoučata, již dávno minuly, v dnešní době mnoho seniorů pravidelně cestuje do zahraničí a setkává se s lidmi z cizích zemí. Je tedy potřeba brát představy a nároky starších spoluobčanů velmi vážně a vytvořit jazykové učebnice i pro ně. Jejich požadavky je nejčastěji naučit se tzv. komunikaci nutnou pro přežití. Tím se rozumí, že nejdůležitější pro seniory je domluvit se v dané zemi na úrovni rezervace hotelu, objednávky v restauraci či ptaní se na cestu. Učebnice pro seniory jsou tím pádem uzpůsobeny těmto požadavkům.

Poslední skupinou jsou učebnice zaměřené na určitý profesní obor. CIEP, francouzská mezinárodní centrum pro pedagogický výzkum, ve svém přehledu nejnovějších specializovaných učebnic francouzštiny vymezuje například tyto druhy francouzského jazyka: obchodní francouzštinu (například *Le français du monde du travail*, 2014), francouzštinu pro diplomaty (například *Objectif diplomatie 1*, 2006), francouzštinu pro cestovní ruch (například *Le français en contexte : Tourisme*, 2014), vědeckou francouzštinou (například *Le français des médecins*, 2008), právníkou francouzštinou (například *Méthode de français juridique*, 2011) nebo také francouzštinu pro gastronomii (například *En cuisine !*, 2014).³⁰ Tyto učebnice jsou navrženy pro studenty, nebo pracovníky v oboru, kteří se potřebují setkávat se svými kolegy ze zahraničí, nebo chtějí do

³⁰ Méthodes du français sur objectifs spécifiques. CIEP [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.ciep.fr/sites/default/files/atoms/files/repertoire-methodes-fos.pdf>.

zahraničí vyjet na pracovní stáž. Vyznačují se především profesním zaměřením slovní zásoby. Podle zaměření je potom vybrána i metoda učebnice a zařazení či vynechání reálií. Velmi často jsou specializované učebnice více zaměřené na mluvený projev a porozumění mluvenému, avšak v některých profesích je také třeba dbát na precizní písemný projev studentů či zaměstnanců. Učebnice tedy reflektují všechny potřeby svých cílových skupin³¹.

³¹ PORCHER, L. Le français langue étrangère. Paris Cedex: Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, 1995. s.43-44.

3 Historie výuky a učebnic francouzštiny jako cizího jazyka

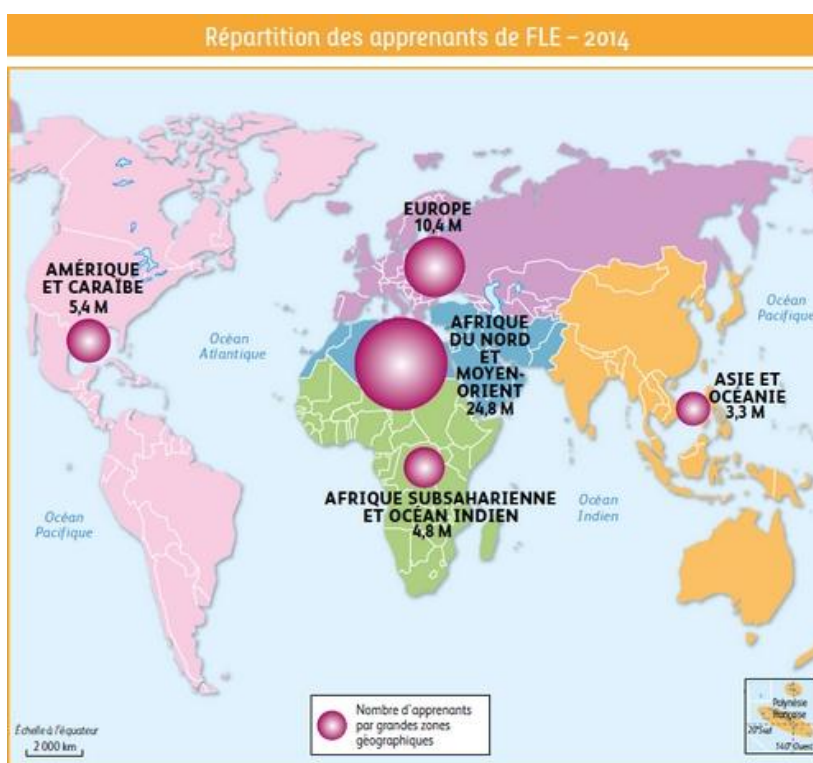
Předchozí kapitola nastínila to, že podoba, obsah, didaktická metoda i vnitřní struktura jsou velmi důležité pro uspokojení vybrané cílové skupiny studentů. Proto kapitola slouží k představení cílové skupiny studentů francouzského jazyka a toho, jak se s různými historickými epochami a různými zájemci o jazyk měnily učebnice francouzštiny jako cizího jazyka. Pochopení historických souvislostí umožňuje nejen pochopit v dnešní době využívané metody, ale také odlišnost francouzského a českého trhu s učebnicemi francouzštiny jako cizího jazyka.

3.1 Francouzština jako cizí jazyk

Francouzština je jazykem velmi rozšířeným. Podle *L'Organisation internationale de la Francophonie, Mezinárodní organizace pro Frankofonii*, je na světě přes 274 miliónů lidí, kteří se dají považovat za frankofonní. (Pro srovnání, v roce 1990 bylo ve světě pouze 175 miliónů frankofonních mluvčích.) Celkovým počtem mluvčích se francouzština řadí na páté místo světových jazyků za mandarínskou čínštinu, angličtinu, španělštinu a arabštinu. *Mezinárodní organizace pro Frankofonii* dále dělí mluvčí na ty, kteří francouzštinu mají jako cizí jazyk a ty, kteří jí používají na každodenní bázi, tedy na francouzštinu jako cizí jazyk a na francouzštinu jako jazyk sekundární. Pro mluvčí na každodenní bázi je francouzština buď jazykem studijním, profesním, nebo jim umožňuje přístup k informacím. Těch, kteří francouzštinu studují je podle *Mezinárodní organizace pro Frankofonii* 125 miliónů ročně. Francouzština se tím řadí na druhé místo v žebříčku vyučovaných jazyků hned za angličtinu. Při tomto počtu je ale nezbytné, aby byl trh učebnic, přizpůsoben všem studentům³².

³² *L'Organisation internationale de la Francophonie* [online]. 2013 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.francophonie.org/Enseignement-Apprentissage-NOUVEAU.html>.

Obrázek 2 Rozmístění studentů francouzštiny jako cizího jazyka ve světě

Zdroj : *L'Organisation internationale de la Francophonie* [online]. 2013 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.francophonie.org/Enseignement-Apprentissage-NOUVEAU.html>

3.2 Učebnice francouzštiny jako cizího jazyka v historickém kontextu

Francouzština byla v 18. a 19. století jazykem Evropské diplomacie a to především proto, že byla jazykem osvícenců, jejichž myšlenky se velmi rychle šířily Evropou a těšily se velké oblibě. Znalost francouzštiny byla výsadou Evropské elity a její studium bylo mnohdy prosazováno i za cenu odloučení studenta od jeho rodiny. Například šlechta z Carského Ruska posílala své potomky na výchovu do Francie. Způsob vyučování francouzštiny se úzce vázaly na život, který šlechta vedla. Nejdůležitější součástí výuky bylo v té době porozumění psanému projevu a psaný projev samotný, především pak jazyk korespondenční. V této době ještě neexistovaly učebnice pro výuku francouzštiny jako cizího jazyka, jazyk se vyučoval za pomoci textů slavných spisovatelů, jako byli například Molière, Voltaire, Prévost a další.

Stejně tak tomu bylo i ve 30. letech 20. století, kdy poprvé vznikl ústav na podporu šíření francouzského jazyka a kultury, avšak i v této instituci byla výuka založená především na literárním jazyce. Za první učebnici francouzštiny jako cizího jazyka je ale

považována učebnice autora Luise Marchanda, *La Famille Dupont*³³, která vznikla v prvních letech 20. století a která byla představitelem přímé metody.

S hlavní iniciativou pro rozvoj v oblasti výuky francouzštiny jako cizího jazyka ale přišel po 2. světové válce Charles de Gaulle. De Gaulle ve válce upozoroval, že rozšíření jazyka a kultury má obrovský vliv na moc státu – myslel tím především na sílu Spojených Států, Anglie a Ruska. Proto se rozhodl, že se musí zasadit o co největší rozšíření francouzštiny. S ohledem na předchozí vyučovací metody se začala vyvíjet nová iniciativa pro výuku francouzštiny jako cizího jazyka.

Snaha vyvrcholila v šedesátých letech vznikem, pro výuku francouzštiny klíčové, organizace *Crédif - Centrum pro výzkum a šíření francouzského jazyka*. *Crédif* byla ve svých počátcích aktivistická skupina, jejíž členové byli mladí a zabývali se vypracováváním moderních učebnic, diapozitivů a magnetofonových nahrávek pro výuku francouzského jazyka. Tyto didaktické materiály kopírovaly nároky doby a byly průkopníky audiovizuální metodologie ve Francii. Nejdůležitější bylo pro *Crédif* zachycení reálného, rodilými mluvčími běžně užívaného, jazyka a jeho mluvené podoby. Na rozdíl od svých předchůdců prosazovali v *Crédifu* myšlenku, že francouzština je především jazyk mluvený a ne psaný. Proto byly učebnice vyvíjeny na míru studentům tak, aby podporovaly proces aktivního učení. Na základě těchto myšlenek spatřily světlo světa první metodiky francouzštiny jako cizího jazyka. Nejznámější z nich jsou pravděpodobně *Voix et Images de France*, česky *Hlas a obrazy Francie*, a *De Vive Voix, Veselým hlasem*, které zaznamenaly světový úspěch³⁴. *Crédif* také podepsala dohodu s vydavatelstvím *Didier*, které pak mohlo nabízet publikace *Crédifu* široké pedagogické veřejnosti. Toto rozhodnutí bylo nejspíš klíčovým rozhodnutím pro popularitu centra a dlouhodobá spolupráce zajisté přispěla k tomu, že vliv centra trvá dodnes.

Ve stejné době spatřila světlo světa i organizace BELC, *Kancelář studia francouzského jazyka a civilizace*, která má rovněž vliv na výuku francouzštiny až dodnes. *Belc* se společně s vydavatelskými domy *Hachette* a *Larousse* společně zasadil o vydání prvního periodika, které se zabývalo právě výukou francouzštiny jako cizího jazyka a které od té doby vychází pravidelně šestkrát za rok. Je jím dodnes populární periodikum *Le*

³³ PUREN, Christian. QUELQUES REMARQUES SUR L'ÉVOLUTION DES CONCEPTIONS FORMATIVES EN FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE DE 1925 À 1975. *ÉLA revue de didactologie des langues-cultures* [online]. 1994, č. 95, s.13-23. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/Simona/Downloads/PUREN_1994a_Formation_evolution_conceptions.pdf .

³⁴ IVAN, Mihaela a Carmen AVRAM. DE VIVE VOIX. *Dialogos: Les Illustrations* [online]. 2006, č. 14 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.romanice.ase.ro/dialogos/14/14-Ivan-Avram_De-Vive-Voix.pdf .

français dans le monde, Francouzština ve světě. Výuka francouzštiny jako cizího jazyka začala být považována za samostatné odvětví, což nemohlo uniknout pozornosti ze strany francouzských nakladatelství. Nakladatelství nadchnul nový a slibný prostor pro investice. *Larousse, Hachette, Nathan* a *Didier* byly čtyři velká nakladatelství, která se francouzštinou jako cizím jazykem začala v této době velmi hluboce zajímat. Jejich činnost pomohla vytvořit základnu potencionálních klientů a přispěla velkou měrou k rozšíření francouzštiny ve světě. Je důležité podotknout, že dvě z těchto nakladatelství (*Hachette* a *Didier*), jsou na trhu s učebnicemi francouzštiny jako cizího jazyka stále aktivní.

V 80. letech pak Francie zapojila svoji vědeckou pracovníci Michel Kuhnovou společně s dalšími třemi evropskými lingvisty do projektu Rady Evropy, který se zasloužil o vymezení komunikativní metodologie a o výukový přístup zaměřený na studenta. Výsledky tohoto výzkumu se staly základem pro tvorbu všech moderních učebnic francouzštiny. Ty se vyznačují především velkým zaměřením na nácvik komunikačních schopností studentů.³⁵

Tato kapitola vysvětluje popularitu francouzštiny a měřítko, ve kterém je vyučována. Vysvětlení současného i historického kontextu metod pro vyučování francouzštiny a učebnic, které se v daných dobách vyskytovaly. Společně s poznatky z předchozích kapitol o možném rozdělení učebnic, o cílech a o prostředcích výuky, poskytuje toto vysvětlení velmi dobrý teoretický základ pro analýzu současného trhu s učebnicemi francouzského jazyka a pro popis i porovnání dvou moderních učebnic, se kterými se práce setkává v následující kapitole.

³⁵ PORCHER, L. *Le français langue étrangère*. Paris Cedex: Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, 1995. s.7-21.

4 Moderní učebnice francouzštiny jako cizího jazyka

Jak již bylo zmíněno v úvodu, klade si tato práce za cíl pozorovat jaké metodické, funkční, strukturální a grafické tendence je možné najít ve dvou moderních učebnicích francouzštiny, které jsou dostupné na českém trhu. Nejprve je analyzován samotný trh s učebnicemi francouzského jazyka a v dalších podkapitolách jsou analyzovány jednotlivé součásti obsahu učebnic. Analýza se inspiruje tabulkami pro odborné posouzení učebnic z publikace *Manuel de formation pratique pour le professeur de FLE : cours activités corrigés*. autorů Paoly Bertocchiniové a Edviga Constanza.

4.1 Učebnice francouzštiny vydané ve Francii

Pro výběr učebnic k popisu, analýze a porovnání, bylo nutné nejprve monitorovat trh nejnovějších učebnic francouzštiny. CIEP, mezinárodní agentura pro pedagogický výzkum, která funguje pod záštitou francouzského ministerstva školství a která se věnuje výuce francouzštiny jako cizího jazyka, vydala v září roku 2014 seznam všech nejnovějších učebnic francouzštiny, za které považuje učebnice vydané od roku 2005³⁶. Zajímavé také je povšimnout si nejen učebnic samotných, ale také nakladatelství, která jsou v seznamu zachycena. Nakladatelství mají ve Francii velkou tradici, znovu se tedy ve výčtu objevují vydavatelství *Hachette FLE* a *Didier*. K nim se přidala nakladatelství *CLE International*, *Editions Maison des langues* a *Presses Universitaires du Grenoble*.

Pro tuto práci jsou brány v potaz učebnice vydané od roku 2010. Tyto učebnici byly vydávány pouze čtyřmi nakladatelstvími: *Hachette FLE*, *Didier*, *CLE International* a *Editions Maison des langues*. Dohromady bylo vydáno 11 různých učebnic, které se velmi podobají vzhledem, didaktickou metodou, strukturou i obsahem didaktických pomůcek. Všechny publikace se skládají z učebnice, cvičebnice a CD nebo DVD disku.

Kromě tří učebnic mají také všechny své vlastní webové stránky, na kterých studenti naleznou videa, poslechová cvičení a cvičení zaměřená na gramatiku. Pouhé dvě učebnice nemají dostupnou pedagogickou příručku. V závislosti na učebnici je k přístupu do webových aplikací buď požadován přístupový kód, který se prodává jak společně s učebnicí tak i samostatně, nebo jsou aplikace volně dostupné všem³⁷. V jednotlivých

³⁶ Kompletní seznam k nahlédnutí v přílohách. Dostupný je i volně na webu. INGLADA, Sol. Méthodes de français langue étrangère. In: *Répertoire* [online]. CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES PEDAGOGIQUES, 2014 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.ciep.fr/sites/default/files/migration/carnetadFLE/docs/repertoire_methode_fle.pdf

³⁷ Tamtéž.

výjimkách pak učebnice nabízejí opakovací cvičení ke stažení, vícejazyčné slovníčky. Nejnapaditějším se zdá komunitní podpora na sociální síti Facebook³⁸.

Tabulka č.1 Seznam francouzských učebnic francouzštiny od roku 2010 část 1.

Název	Vydavatelství	Rok vydání	Učebnice	Cvičebnice	Pedagogická příručka	CD	DVD
Agenda 1	Hachette FLE	2011	1	1	1	1	1
Alter ego + 1	Hachette FLE	2012	1	1	1	1	0
Totem 1	Hachette FLE	2014	1	1	1	1	1
Amical 1	CLE International	2011	1	1	1	1	0
Zénith 1	CLE International	2012	1	1	1	0	1
Echo A1 (2e éd.)	CLE International	2013	1	1	1	1	1
Interactions 1	CLE International	2014	1	1	1	0	1
Nouveau Rond-Point: pas à pas A1	Editions Maison des Langues	2010	1	1	0	1	0
Nouveau Rond-Point 1	Editions Maison des Langues	2011	1	1	1	0	0
Mobile A1	Didier	2012	1	1	1	1	0
Saison 1	Didier FLE	2014	1	1	0	1	0

Zdroj: INGLADA, Sol., 2014

Tabulka č. 2 Seznam francouzských učebnic francouzštiny od roku 2010 část 2.

Název	Webové stránky	Facebook	Složka opakovacími cvičeními	Slovníček ke stažení
Agenda 1	1	0	0	0
Alter ego + 1	1	0	0	0
Totem 1	1	0	0	0
Amical 1	1	0	0	1
Zénith 1	1	0	0	0
Echo A1 (2e éd.)	0	0	1	0
Interactions 1	1	0	0	0
Nouveau Rond-Point: pas à pas A1	0	0	0	0
Nouveau Rond-Point 1	1	0	1	0
Mobile A1	1	0	0	0
Saison 1	0	1	0	0

Zdroj: INGLADA, Sol., 2014

³⁸ Saison: Resources de la collection. *Didier* [online]. 2010 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.editionsdidier.com/collection/saison>

4.2 Učebnice francouzštiny vydané v České republice

V 80. letech, kdy ve Francii zažívalo vydávání učebnic koncipovaných podle moderní komunikativní metody velký rozmach, byla v tehdejším Československu výuka cizích jazyků, tedy i francouzštiny, předepisována školními osnovami, stejnými pro celou republiku. Učebnice byly vydávány ústředně především národními podniky, jakými byly například Komenium a Učebné pomůcky. Výuka byla doplňována prostředky, které měly za úkol prohloubit motivaci žáků a podnítit jejich samostatnost. Takovými prostředky byly například gramofonové desky, později kazetové nahrávky populárních písní či záznamů z rozhlasových vysílání, které měly zároveň informovat žáky o životě lidí, kultuře a zajímavostech země.³⁹ Z tohoto popisu výuky cizích jazyků v Československu v 80. letech je jednoznačné, že vývoj učebnic francouzského jazyka byl velmi odlišný ve Francii a v České republice. V České republice neexistuje seznam vydaných publikací, avšak nejrozšířenějších bylo od roku 2000 šest různých publikací pro dospělé, kterými jsou čtyři učebnice určené především pro samouky a dvě určené jak pro výuku ve školách tak pro samouky⁴⁰.

Všechny české publikace se skládají z učebnice, která je zároveň i cvičebnicí, slovníčku, který je rovněž součástí učebnice a CD příloh. Všechny učebnice kromě jedné obsahují klíč ke cvičením a bez výjimky všechny učebnice obsahují instrukce pro pedagogy a studenty, kteří budou s publikacemi pracovat a pro studenty, kteří je budou používat. Pokud srovnáme pedagogické příručky francouzských vydavatelství, které nabízejí učitelům různorodé aktivity, s dvoustranou rad v učebnicích českých, je tento popis více než nedostačující. Tento rozdíl se promítá nejen ve struktuře knihy, ale také ve zvolené metodě. K pochopení tohoto překvapivě markantního rozdílu poslouží porovnání dvou vybraných titulů.

³⁹ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.395-396.

⁴⁰ Nakladatelství FRAUS [online]. 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.fraus.cz/>.

⁴⁰ Knižní nakladatelství Fragment [online]. 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.fragment.cz/>.

⁴⁰ Edika [online]. 2014 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.edika.cz/uvod/>.

Tabulka č. 3 Seznam českých učebnic francouzštiny od roku 2000 část 1.

Název učebnice	Nakladatelství	Rok vydání	Učebnice	Cvičebnice	Příručka pro pedagogy
Le Français pour vous	Leda ^{CZ}	2003	1	1	0
On y va	Leda ^{CZ}	2009	1	1	0
Francouzština (nejen) pro samouky	Leda ^{CZ}	2007	1	0	0
Francouzština pro lenochy a věčné začátečníky	Edika	2009	1	0	0
Allez Hop !	Edika	2014	1	0	0
Francouzština pro samouky	Fragment	2006/20014	1	1	0

Zdroj: Nakladatelství FRAUS. 2015., Knižní nakladatelství Fragment. 2015., Edika. 2014.

Tabulka č.4 Seznam českých učebnic francouzštiny od roku 2000 část 2.

Název	CD	DVD	Webová podpora	Slovníček	Klíč
Le Français pour vous	1	0	0	1	1
On y va	1	0	0	1	1
Francouzština (nejen) pro samouky	1	0	0	1	1
Francouzština pro lenochy a věčné začátečníky	1	0	0	1	1
Allez Hop !	1	0	0	1	0
Francouzština pro samouky	2	0	0	1	1

Zdroj: Nakladatelství FRAUS. 2015., Knižní nakladatelství Fragment. 2015., Edika, 2014

4.3 Představení učebnic vybraných k analýze

Dvě předchozí kapitoly nabídlý přehled francouzského a českého trhu učebnic francouzštiny jako cizího jazyka. V této podkapitole budou představeny dvě učebnice, které byly z každého trhu vybrané pro analýzu a porovnání. Těmi jsou učebnice *Allez hop !* a *Totem 1*. Obě učebnice jsou určené pro začátečníky a byly vydány v roce 2014. Mohou tedy být považovány za nejmodernější ukázkou přístupů k výuce francouzštiny jako cizího jazyka v obou zemích. Kritérii srovnání jsou grafická podoba učebnic, užitá metodologie, zařazené druhy cvičení a opakování, zaměření na mluvený projev, nacvičování porozumění mluvenému a texty pro porozumění čtenému. Dále se práce zaměří na začlenění výuky písemného projevu do učebnice, představení gramatických jevů a metody jejich vysvětlení. Nakonec jsou porovnány i multimediální didaktické pomůcky, které učebnice využívají.

Allez Hop!

První analyzovanou učebnicí je učebnice *Allez hop! Francouzština pro každého – 1. díl* (dále pouze *Allez hop!*). *Allez hop!* byla vydána českým nakladatelstvím Edika v Brně a podle autorů Jarmily Bekové, Marion Bérardové, Alexandry Kozlové a Radima Žatka je to moderní učebnice francouzštiny určená pro každého - hodí se podle nich pro výuku na středních školách, gymnáziích, univerzitách ale i ve školách jazykových. Autoři dále uvádí, že se jedná o učebnici dvojjazyčnou, která zohledňuje specifika českého jazyka a potřeby českých studentů, a zároveň klade velký důraz na aktuální podobu jazyka francouzského. Učebnice *Allez hop!* je i cvičebnicí, avšak autoři se cíleně rozhodli nezačlenit do učebnice klíč k jednotlivým cvičením. Jejich záměrem je motivovat studenty k samostatnému uvažování o jednotlivých jevech. V neposlední řadě, s cílem motivovat studenty, zmiňují autoři velký zájem Čechů nejen o francouzský jazyk, ale také o francouzskou kulturu, která je inspirací nejen pro autory ale i mnohé české umělce⁴¹.

Totem 1

Učebnice *Totem 1* byla připravena autory Marií-José Lopesovou a Jeanem-Thierryem Le Bougnekem a vydalo jí v Paříži francouzské nakladatelství *Hachette FLE*. Učebnice je podle autorů navržena tak, aby oslovila především starší dospívající a dospělé studenty francouzského jazyka všech národností. Autoři v úvodním slovu zdůrazňují, že svou jednojazyčností a důrazem na komunikaci ve všech podobách (zdůrazňují, že je myšlena i non-verbální komunikace) se učebnice stává velmi perspektivní pro širokou škálu uživatelů. Tato učebnice je příkladem komunikativní metodologie, kterou však autoři, podle svých slov, obohacují o akční perspektivu, která se inspiruje právě rozmanitostí jejich potencionálních uživatelů. Učebnice se opírá o situační komedii (dále jen sitcom), který byl pro učebnici speciálně vytvořený. Autoři uvádějí, že prostřednictvím tohoto rodinného sitcomu se studenti seznamují s lingvistickými jevy, slovní zásobou ale také kulturou Francie. Svým přístupem usilují autoři učebnice o zachování a osvojení schopností rozumět jazyku, objevovat ho a odvodit smysl sdělení. Toto úsilí je prováděno simulací reálných každodenních situací. Nakonec úvodního slova vyzdvihují autoři jasnou

⁴¹ BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4. s.3.

a jednoduchou strukturu učebnice, která má za úkol ulehčit pozici vyučujících a zajistit snadnost užívání pro studenty⁴².

4.4 Struktura a obsah vybraných učebnic

Předchozí podkapitola představila učebnice podle všech formálních hledisek, autora, rok vydání a úvodní myšlenky autorů. V další podkapitole se představuje vnitřní struktura učebnice – její rozdělení na lekce a její součásti.

Allez Hop!

Učebnice *Allez Hop!* je tematicky rozdělená do 13ti lekcí. Každá lekce je pro snadnou orientaci barevně odlišená. Na začátku učebnice, najde student *Table des matières*, neboli přehled lekcí, který obsahuje stránkové rozpětí lekce a její název, témata slovní zásoby, probíranou gramatiku, komunikační situace a název projektu, který je součástí každé lekce. Tento přehled je velmi systematický a napsaný česky. Studentům slouží ke snadné orientaci v učebnici.

Všechny lekce v učebnici *Allez Hop!* jsou uvedeny úvodním textem, který představuje slovní zásobu a gramatické jevy, které jsou v lekci probírány. Dále je lekce rozdělená do tří částí – A, B a C. Každá z těchto částí má jasně určený cíl, který je napsaný v češtině tak, aby mu studenti rozuměli. Většinou je jím cíl komunikačním jako například: *V této části se naučíme mluvit o své rodině.* nebo *V této části se naučíme vyjádřit, co nás baví.* V učebnici se však vyskytují i cíle výchovně-vzdělávací: například pro část C v lekci 1 autoři uvádí: *V této části se dozvíme, co je pro Francii typické.*⁴³ Kromě podnětů pro komunikaci obsahuje každá lekce gramatickou část, lexikální část a část věnovanou francouzské kultuře. Nová gramatika a slovíčka jsou přehledně zvýrazněné v barevných tabulkách.

Jak již bylo řečeno v představení, učebnice *Allez Hop!* je zároveň i cvičebnicí. Obsahuje tedy i část, ve které studenti mají možnost si procvičit probrané učivo. Stejně jako teoretická část lekce i cvičební část je rozdělena do částí A, B a C, které tematicky shrnují poznatky z lekce a jejich úkolem je umožnit studentům procvičení jevů z teoretické

⁴² LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s. 3.

⁴³ BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4. s.22, 45, 14.

části. Každá lekce je poté ukončena jednou stranou závěrečného shrnutí, tzv. *révision*, kterou může využít buď žák k autoevaluaci nebo učitel k vyzkoušení probrané látky.

Autoevaluace je zároveň velmi důležitou součástí knihy sama o sobě. Aby autoři umožnili studentům zpětnou vazbu k jejich studiu, zařadili po každých třech lekcích jednu dvoustranu cvičení, na kterých si studenti mohou probrané učivo zopakovat v širším pojetí učiva.

Dále jsou pak dvě části knihy věnovány přípravě na mezinárodní zkoušku DELF. Jedna část je určená ke zkoušce úrovně A1 a druhá úrovně A2. Tyto přípravy jsou stejně jako jmenovaná mezinárodní zkouška rozděleny do čtyř oddílů – oddíl poslechový, porozumění textu, příprava písemného projevu a projevu mluveného.

Na konci učebnice jsou poté zařazeny další důležité části. Prvním je gramatický přehled, který přehledně ve 27 tabulkami oddělených částech shrnuje všechnu gramatiku, kterou učebnice obsáhla. Tyto tabulky poté následuje přehled časování 28 nejzákladnějších sloves. Slovesa jsou v přehledu přeložena do češtiny a záměrně řazena tak, že mohou sloužit jako vzory časování pro slovesa stejného typu – tyto slovesa jsou potom uvedena kurzívou za slovesem příkladovým. Slovesa jsou v tabulce vyčasována ve všech osobách v čase přítomném. Dále je zde uveden rozkaz v první osobě čísla jednotného a množného a ve druhé osobě čísla množného. Imperfektum (*imparfait*) je vyčasováno v prvních osobách čísla jednotného a množného. Minulý čas složený (*passé composé*) jakožto i budoucí čas prostý (*futur simple*) jsou uvedeny pouze v první osobě čísla jednotného.

Dalším doplněním jsou prepisy všech poslechových cvičení, které umožňují studentům při poslechových cvičeních zkontrolovat jejich odpovědi a pokud mají problémy s porozuměním, mohou si slova jednoduše dohledat. Tyto transkripce doplňují tři CD disky, které jsou součástí učebnice. Tyto 3 CD disky jsou přehledně rozděleny do tří kategorií. První obsahuje úvodní dialogy, fonetiku, písně a přípravu na mezinárodní zkoušku z francouzského jazyka DELF, druhý disk obsahuje poslechová a fonetická cvičení a třetí je zaměřen na slovní zásobu a fráze.

Navíc k teorii a cvičením obsahuje učebnice také francouzsko-český slovníček, *vocabulaire*. Slovníček je velmi prakticky navázán na gramatické struktury - uvádí u podstatných jmen v záorce jejich rody (m. pro mužský a f. pro rod ženský) a u přídavných jmen uvádí koncovky rodu mužského i ženského. U sloves potom slovníček uvádí slovesné vazby s předmětem přímým a nepřímým a předložky, které se s danými slovesy pojí. Co slovníček ale neuvádí je výslovnost jednotlivých slov.

Popis struktury učebnice, stránka se zkušenostmi a podněty pro učitele, informace o mezinárodní zkoušce DELF, přehled užitečných a zajímavých odkazů a kratší povídky o minulosti autorů uzavírají obsah učebnice.

Totem 1

Učebnice *Totem 1* je strukturována trochu odlišným způsobem – šest oddílů (*dossier*) obsahuje celkem 24 lekcí. Každá lekce je pouze na jedné dvoustraně. Učebnice je určena pouze pro jeden školní rok a je tedy zaměřena pouze na úroveň A1 podle Evropského referenčního rámce pro jazyky. Jak již bylo řečeno, na rozdíl od českého *Allez Hop!* je *Totem 1* učebnicí jednojazyčnou. Je tedy potřeba aby svou strukturu a obsah, které jsou v *Allez Hop!* vysvětleny česky, studentům přiblížila jiným způsobem. Autoři si této situace byli vědomí. Ještě před obsahem a shrnutím lekcí (*tableau des contenus*) tedy obsahuje stranu věnovanou vysvětlení struktury jednotlivých lekcí. Samotné shrnutí lekcí pak představuje, stejně jako shrnutí v učebnici české, název lekce, komunikační situace, které se studenti naučí, témata slovní zásoby, gramatické a fonetické jevy. Dále shrnutí nastiňuje kulturní obsah každé lekce věnované kultuře a název projektu, který následuje za každým oddílem.

Navíc ke všem lekcím pak učebnice obsahuje také lekci 0, která slouží pro úplně první seznámení s jazykem. Obsahuje slovní zásobu školního prostředí, dnů v týdnu a kalendářních měsíců, seznamuje studenty s koncepcí knihy a zařazuje i složku kulturní, ve které je představena mapa Frankofonie a jsou zde jména některých slavných minulých ale i současných spisovatelů Frankofonie – např. Amin Maalouf (Libanon), Amélie Nothombová (Belgie), Aminata Sow Fallová (Senegal) a další. Nakonec úvodní lekce je zařazen kvíz o Frankofonii s klíčem.

Každá lekce učebnice *Totem 1* obsahuje úvodní materiál, který má v učebnici více podob. Může jím být video, jak již bylo řečeno, učebnice je doplněna o seriál situační komedie, která vypráví o rodině v Nantes. Dalšími příklady úvodního materiálu jsou obrázky nebo poslechové cvičení. Od úvodního materiálu se odráží další aktivity lekce a cvičení. Jevy k zapamatování jsou v lekcích shrnuté v šedých tabulkách, které jsou od sebe barevně odlišeny do tří kategorií. Objevují se tabulky s fonetikou (modré), gramatikou (oranžové) a slovní zásobou (červené).

Každý oddíl učebnice *Totem 1* obsahuje jednu lekci, která je věnována kultuře Francie a Frankofonie. Dále je každý oddíl následován dvoustranou opakovacích cvičení.

Tato cvičení slouží k zopakování jevů, probraných v rámci čtyř oddílových lekcí. Dále je také každý oddíl doprovázen jednou stranou *Page Action!*, která navrhuje témata pro interaktivní projekty. Ve srovnání s českou učebnicí je prostor věnovaný projektům velký, v české učebnici jsou jednotlivé projekty představeny v jediném odstavci.

Autoři této učebnice přikládají větší důraz přípravě na mezinárodní zkoušku DELF. Každé dva oddíly učebnice jsou následovány dvěma stranami věnovanými nácviku čtyř již jmenovaných aktivit ke zkoušce DELF A1.

Stejně jako *Allez Hop!* následují po všech lekcích závěrečná shrnutí. Prvním je přehled fonetický, který v české učebnici chybí. Fonetický přehled shrnuje poznatky o výslovnosti jednotlivých hlásek. Znovu připomíná poznatky o rytmu, rytmických skupinách, vázání, intonaci a přízvuku ve francouzštině.

Shrnutí fonetické je pak následováno shrnutím gramatickým. Toto shrnutí je stejně jako v učebnici *Allez Hop!* rozděleno do logických oddílů a následuje ho tabulka časování sloves. Tato tabulka obsahuje 20 sloves. Ta jsou vyčasována ve všech osobách čísla jednotného i množného v čase přítomném (présent), minulém složeném (passé composé) i imperfektu (imparfait). V první osobě čísla jednotného a množného je v tabulce uveden rozkaz (impératif). Časování slovesa si v některých případech mohou studenti také poslechnout na DVD disku. Pro srovnání v *Allez Hop!* je sloves v tabulce 28, avšak v případě obou minulých časů nejsou vyčasována ve všech osobách. Je v ní také uveden čas budoucí, zde je však nutné myslet na to, že *Allez Hop!* na rozdíl od *Totem 1* zahrnuje i úroveň A2.

Gramatický přehled následuje vícejazyčný slovníček. Tento slovníček je francouzsko-anglicko-německo-španělsko-rusko-portugalský. Stejně jako v české učebnici, není zde prostor na fonetický přepis slovíček, ale autoři uvádějí členy jednotlivých podstatných jmen a ženský a mužský rod jmen přídavných. Na rozdíl od *Allez Hop!* však učebnice neuvádí předmětové vazby a předložky u sloves. Je také zajímavé si všimnout, že i přes velkou rozmanitost studentů, se kterou, jak autoři v úvodu uvádějí, počítají, je slovníček zaměřen zcela na jazyky Evropské a neobsahuje překlady do jazyků asijských národů či překlad do arabštiny.

Poslední část knihy pak tvoří transkripce jednotlivých videí a poslechových cvičení. Všechna videa a poslechová cvičení jsou studentům dostupná na DVD disku, který je součástí učebnice a na webových stránkách, které učebnici doprovázejí. Tyto webové

stránky jsou studentům dostupné po zadání přístupového kódu, který je uveden na druhé straně strany titulní.

Rady pro učitele jsou na rozdíl od učebnice české obsaženy ve speciálním vydání učebnice, které je určené pro pedagogy. Toto vydání obsahuje mnoho typů a pokynů jak pracovat s videonahrávkami a s dalšími cvičeními z učebnice.

Obě učebnice již mají nebo plánují pokračování. Učebnice *Totem 2*, která je již vydaným pokračováním a která studentům dovoluje dosáhnout úrovně A2, má stejnou strukturu jako první díl. Učebnice *Allez Hop!* se pokračování dočká teprve v roce 2015.

Tabulka 5 Komparace struktury učebnic *Allez Hop!* a *Totem 1* část 1.

Učebnice	Počet lekcí?	Obsahuje lekci předpřípravnou?	Autoevaluation?	Příprava na DELF?
Totem 1	24 (v šesti oddílech) - jedna lekce, jedna hodina	Ano	Ne	3x (6 stran)
Allez Hop!	13	Ne	3x	2x (4 strany)

Zdroj: BEKOVÁ, Jarmila a kolektiv. 2014., LOPES, Marie-José a Jean-Thierry. 2014.

Tabulka 6 Komparace struktury učebnic *Allez Hop!* a *Totem 1* část 2.

Učebnice	Slovníček?	Gramatický přehled?	Přehled výslovnosti?	Přepisy poslechových cvičení?
Totem 1	pětijazyčný - obsahuje členy, ne výslovnost	ano, rozdělený podle témat	Ano	Ano
Allez Hop!	dvojjazyčný - obsahuje členy, ne výslovnost	ano, rozdělený podle témat	Ne	Ano

Zdroj: BEKOVÁ, Jarmila a kolektiv. 2014., LOPES, Marie-José a Jean-Thierry. 2014.

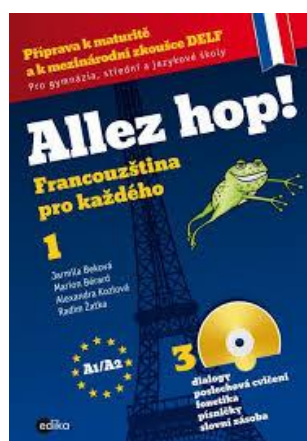
4.5 Grafická podoba vybraných učebnic

Jelikož je učebnice metodologie zaměřená na studenta, je logicky nezbytné, aby byla přizpůsobena studentovi, jeho potřebám, zájmům a očekáváním. Správné přizpůsobení těchto faktorů dopomůže ke stimulování zájmu o předmět a o jeho hlubší studium. K zájmu o učebnici může také přispět její grafická stránka. Je nutné vzít v úvahu, že student je s učebnicí v častém kontaktu a je tedy potřeba, aby ho její forma zaujala. Přílišná koncentrace informací na stránce či naopak málo představených aktivit můžou vést k demotivaci studenta a k jeho nezájmu o předmět.⁴⁴ I když jsou si obě analyzované učebnice podobné strukturou – rozvržením lekcí, přítomností opakovacích cvičení, přípravou na DELF, gramatickým shrnutím, přepisem poslechových cvičení, slovníčkem a dalšími – tím odlišnější je jejich grafická podoba. Již pohled na titulní stranu napovídá markantní rozlišnost obou učebnic.

Allez Hop!

Titulní strana *Allez Hop!* je stylizovaná do červené, modré a bílé barvy, které korespondují s barvami francouzské vlajky, hlavním vyobrazeným motivem jsou pak skákající žába a Eiffelova věž. I když jsou žáby a Eiffelova věž již velkou měrou považovány za nudná francouzská klišé, je nutné autory pochválit za nápadité propojení onomatopoické části názvu knihy „hop“ a obrázku skákající žaby. Toto spojení textu s grafikou dovoluje studentům pochopit alespoň polovinu názvu i přes neznalost francouzštiny.

Obrázek 3 Obálka učebnice *Allez Hop!*

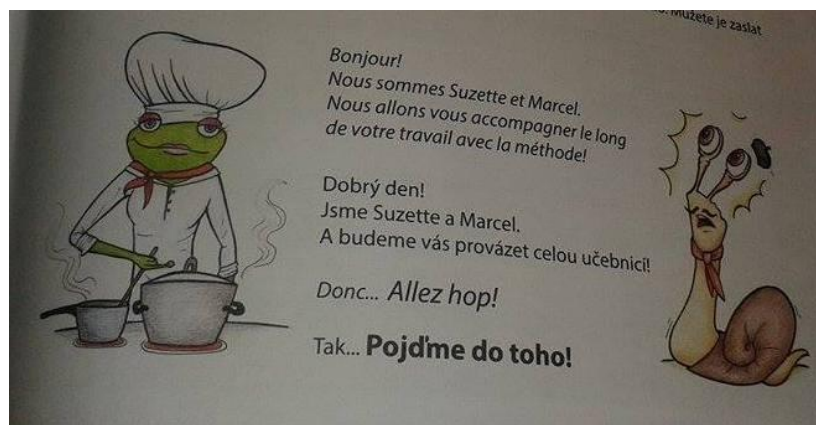

Zdroj: BEKOVÁ, Jarmila a kolektiv. 2014.

⁴⁴ SPIELMANN, Guy. LE MANUEL. *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

Obrázek žáby pak také odkazuje na hlavní postavy učebnice, které se dají považovat za hlavní grafickou linii učebnice. Těmito postavami jsou Suzette – žába kuchařka – a Marcel – šnek s námořnickým šátkem okolo krku a černým baretem na hlavě. Tyto postavy jsou ilustrovány důvtipným způsobem a zobrazují opět typická klišé o Francii a jejích obyvatelích.

Obrázek 4 Ústřední postavy učebnice *Allez Hop!*

Zdroj: BEKOVÁ, Jarmila a kolektiv. 2014.

Jak je již v jazykových učebnicích běžné, učebnice není tvořena jen hlavními postavami. Obsah knihy je tvořen mnoha ilustracemi a fotografiemi. Autoři české učebnice vybrali pro svou knihu řadu velmi jednoduchých v ruce kreslených ilustrací, které doprovází hovory a cvičení. V knize je možné najít také velké množství fotografií – především v kulturních tématech převládají fotografie. Kniha je vydána ve formátu A5, který je velmi praktický. Avšak informace v knize představené mohou někdy působit velmi zhuštěně. Politováníhodné je také to, že grafika učebnice trpí nekvalitním rozlišením tisku. Většina obsažených ilustrací je v knize nekvalitně otištěná a rozmazaná, což je v době nejmodernějších technologií a studentů, kteří tyto technologie umí perfektně ovládat velmi těžké přehlédnout. Je to tedy především stránka technická, která kazí celkově velmi dobrou myšlenku provázanosti grafických doplňků s textem a jevy učebnice.

Totem 1

Učebnice *Totem 1* je velmi příkladnou ukázkou toho, že pokud člověk nezná kulturní souvislosti, je někdy velmi těžké jazyk pochopit. Jméno *Totem* totiž nejspíš neodkazuje na indiánský totem, který si většina českých studentů představí, ale v tomto

případě na francouzský multimediální přehrávač, jehož jméno je Totem.⁴⁵ V tomto případě je použito paralelně k tomu, že hlavním pilířem učebnice je situační komedie. Tato metoda je na titulní straně také naznačena úvodní fotografií, která je dokumentací zákulisí natáčení tohoto sitcomu.

Obrázek 5 Obálka učebnice *Totem 1*

Zdroj: LOPES, Marie-José a Jean-Thierry, 2014

To však není jediný důkaz toho, že obrazový materiál je velmi úzce spjat s učební metodou. Stejně tak jako autoři dbají na autentičnost francouzského jazyka, který v učebnici představují, dbají také na autentičnost obrazového materiálu, který výuku doprovází. V učebnici najdou studenti jen málo ručně kreslených ilustrací. Většina obrazových materiálů jsou fotografie reálných objektů a lidí. Na druhé straně obalu učebnice najdou studenti fotografie hlavních postav učebnice – rodiny La Tallecových a rodiny Bonomiových. Učebnice dále obsahuje fotografie Bretaňského města Nantes a dalších zajímavých a neotřelých míst Francie a Frankofonie. Kromě známého pařížského mostu Pont Neuf zde studenti mohou obdivovat fasády domů v Nice, viadukt Millau, skalnaté zátoky u města Cassis, skalní útesy u městečka Étretat či pláž na Svaté Anny na Martiniku. Fotky francouzského regionu uvádějí studenty do kultury a jejich autentičnost vybízí studenty k zájmu o Frankofonii a její kulturu. V učebnici jsou všechny grafické doplňky otištěny v nejlepší kvalitě na křídovém papíru, studenti v ní nenarazí na žádný obrazově nekvalitní materiál a všechny fotografie jsou vybrány s ohledem na vkus mladých uživatelů – příkladem mohou být obálka populárního časopisu Elle či obrázek

⁴⁵ Manuel du lecteur vidéo Totem. *GNOME help* [online]. 2005-2014 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <https://help.gnome.org/users/totem/index.html.fr>.

populární hry Scrabble. Vhodným výběrem si učebnice zcela jistě získává sympatie především mladších uživatelů.

Grafická podoba zajisté není na učebnici cizího jazyka to nejdůležitější, avšak je to její vizitka a každý autor si nepřeje nic jiného, než aby jeho učebnice přitahovala pozornost již navenek. Grafika je totiž v dnešní době velmi mocným nástrojem a může na první pohled nadchnout studenty do učení.

4.6 Srovnání metodických přístupů vybraných učebnic

Učebnice *Totem 1* je založena na komunikační metodě, kterou však autoři doplňují o akční aspekt prostřednictvím výuky o neverbální komunikaci. Tuto komunikaci často učitelé opomíjejí a autoři knihy si jsou velmi dobře vědomi toho, že i non-verbální komunikace se v různých kulturách liší a je tedy potřeba se o ní naučit.

Je však nutné povšimnout si, z jak velké míry spoléhá tato učebnice na práci vyučujícího. Jednojazyčnost všech studijních materiálů a komunikační přístup, který studenty ihned zapojí do poslechu plynulého mluveného projektu, jsou dva aspekty učebnice, které mohou na začátečnické úrovni způsobit u žáků demotivaci tím, že dané látce nebudou rozumět. Je tedy důležité, aby vyučující přidal k učebnici své vlastní zkušenosti, protože studenti nejsou schopni s učebnicí samostatně pracovat. Samostatná práce je zajisté zcela dobře podpořena systémem online podpory a cvičení, kde mají studenti šanci jevy znovu pochopit a aplikovat, avšak pokud studenti nemají vlastní motivaci k práci doma, je opět na vyučujícím aby tuto motivaci u studentů podnítil.

V české učebnici nalezneme prvky metody zprostředkovací, učebnice je rozdělená do tematických lekcí a každá lekce obsahuje úvodní text, který představuje probíranou slovní zásobu a gramatické jevy. Dále v ní lze najít prvky metody audiovizuální, když je část slovní zásoby prezentována ilustracemi a nácvik poslechových aktivit je podpořen poslechovými materiály, které byly vytvořeny speciálně pro tuto učebnici. Najdeme mezi nimi i písně, které byly napsány autory pro snadnější zprostředkování a zapamatování probíraných jevů a zřejmě také za účelem uvolnění studijní atmosféry. A konečně jak sami autoři indikují v úvodním projevu, velká část učebnice je tvořena metodou komunikační. Klade velký důraz na samostatný mluvený projev, nácvik dialogů a podněty k diskuzím a další.

Dvojazyčnost zadání usnadňuje v učebnici *Allez Hop!* pozici vyučujícího, který může počítat s tím, že studenti vždy porozumí zadání cvičení. Zároveň také vyučující za tohoto předpokladu může snáze vést studenty k samostatné práci.

4.7 Výuka komunikačních dovedností ve vybraných učebnicích

Komunikační situace mohou být dvojího druhu – produktivní a receptivní. Produktivními znalostmi se chápe mluvený projev. Receptivní znalost jazyka je potom porozumění poslechu. Pro kompletní znalost jazyka je zapotřebí obou těchto znalostí. Obecně se za znalost nejtěžší považuje mluvený projev, neboť je člověk nucen zapojit všechny své znalosti v jednom souvislém projevu a většinou nedostane čas na rozmyšlenou jako tomu je třeba u projevu písemného.

Mluvený projev

Na základní úrovni obsahuje mluvený projev především schopnost vést základní konverzaci – představení, uvítání, získání osobních údajů – a vést hovor na nejběžnější témata každodenního života – čas, počasí, záliby, bydlení, zdraví⁴⁶. Proto se mnoho učebnic již od začátku aktivně věnuje nácviku těchto situací. Jinak tomu není ani u těchto dvou vybraných učebnic.

Učebnice *Totem 1* je, jak již bylo určeno, učebnicí s komunikačním základem. Témata konverzací se i v této učebnici odráží od základních potřeb studentů – v prvním oddíle se studenti naučí ptát na jména a pozdravit, v druhém oddíle se pak dozví jak se představit a zeptat ostatních na jejich osobní údaje. Třetí oddíl se zabývá návštěvou restaurace a nácvikem komunikačních situací s ní spojených. Čtvrtý oddíl si dává za cíl naučit studenty samostatnosti v obchodech. V páté lekci se studenti naučí si vyměnit názory na různá témata a nakonec se učí vyprávět zážitky a příhody z minulosti. Konverzace jsou v učebnici nacvičovány pomocí jednoduchých situačních rozhovorů, diskusních témat, samostatných prezentací i skupinových projektů, které vedou k osvojení mluveného projevu. Učebnice *Totem 1* zařadila do každé lekce nejméně jedno cvičení pro nácvik komunikačních situací – těchto cvičení se účastní buď jednotlivec, dvojice, skupinka nebo celá třída. Například cvičení v první lekci, které vede k osvojení a

⁴⁶ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.186.

zapamatování pozdravů a představovacích frází obsahuje aktivitu, ve které studenti mají za úkol chodit po třídě, zdravít a představovat se ostatním spolužákům. Často mají studenti za úkol přehrát situaci, kterou předtím mohli slyšet na nahrávce nebo vidět na videu, jako je tomu v deváté lekci, kdy mají studenti za úkol přehrát scénu z restaurace, kterou již viděli na videu. Studenti si mají, stejně jako rodina u oběda, objednat jídlo a nakonec se dohodnout kdo zaplatí útratu. Znovu je důležité upozorovat, že nácvik komunikačních situací záleží opět do velké míry na schopnosti učitele studenty pro aktivitu nadchnout a jeho schopnosti zapojit do aktivity všechny studenty.

Učebnice *Allez Hop!* obsahuje aktivity, které vedou k nacvičení komunikačních situací, také v každé lekci. Avšak je nutné zmínit to, že lekce této učebnice jsou o hodně delší. V průměru je každá lekce 15 stran dlouhá což je o poznání více než lekce na jednu dvoustranu v učebnici *Totem 1*. Studenti jsou ale vedeni k podobným aktivitám jako v učebnici francouzské, ve větší míře jsou ale instruováni k samostatné práci – prezentace své oblíbené osobnosti, povídání o rodině, popis obrázku či ve dvojici tvorba cestovního itineráře. Tato tendence odpovídá tendencím v českých školách, které ještě nejsou natolik zvyklé do vyučování zařazovat skupinovou práci.

Poslechová cvičení

Druhou komunikační schopností je, jak již bylo řečeno, poslech. Na poslech je v obou učebnicích kladen velký důraz, což je zřejmé na první pohled z přítomnosti DVD a CD disků se zvukovými nahrávkami. Nácvik poslechových aktivit je důležitý především pro ty, kteří chtějí jazyk aktivně využívat při cestování či práci, kde musí komunikovat s francouzskými mluvčími. Je důležité nejen umět své myšlenky vyjádřit ale také porozumět tomu, co ostatní říkají.

Nácvik porozumění poslechu má ve francouzské učebnici *Totem 1* své bohaté zastoupení. Videá, která jsou hlavním pilířem také poslechových cvičení, představují novou slovní zásobu velmi pomalu a zřetelně. Vizualizací pak napovídají studentům význam slova či výroku. *Totem 1* vzhledem ke své jednojazyčnosti nejprve zakládá poslechová cvičení ne na přesném porozumění poslechu, ale na poslechu s přibližným porozuměním obsahu sdělení. To znamená, že studenti v prvních lekcích, spíše než by doplňovali přesné znění vět, odhadují smysl jednotlivých sdělení na základě vizualizace sdělení nebo na základě podobnosti slov s některými mezinárodními jazyky – jedná se o slova jako *top*, *transport*, *bus*, *nature*, *écologie* a další. Dalším příkladem je, že studenti

v prvních lekcích nemají ve cvičeních za úkol doplňovat odpovědi na otevřené otázky, ale cvičení jsou založená na přiřazení obrázků k bublinám s výroky. Aby byla cvičení pro žáky zároveň i postupnou motivací, nachází se u každého videa dvě nebo tři otevřené otázky, které se s hlubší znalostí prodlužují a ztěžují. Aby byla cvičení zároveň nácvikem na mezinárodní zkoušku DELF, obsahuje učebnice také cvičení, ve kterých mají studenti za úkol rozhodnout, zda je výrok pravdivý či lživý, jako tomu je právě u této zkoušky. V souvislosti s pokročilostí studentů jsou videa ze začátku kratší a postupem času se prodlužují. V prvních dvou lekcích nepřesahují videa délku dvou minut. V dalších třech lekcích však video vždy překračuje délku dvou a půl minut. Za účelem lepšího porozumění videozáznamům si studenti na DVD mohou poslechnout video s titulky. To jim pomůže se správným pravopisem slov, která neznají.

Česká učebnice žádné videonahrávky neobsahuje. Obsahuje však nahrávky na třech CD diskách. V první lekci je jen jedno cvičení, které se zaměřuje na porozumění mluvenému, a to když studenti mají za úkol vyškrtnout ze seznamu slovo, které neuslyší. S rozšiřující se znalostí jazyka se však autoři odvažují zařazovat větší a větší množství poslechových cvičení. Objevují se cvičení, kde studenti mají zaškrtnout z nabízených možností jednu správnou odpověď, otevřené otázky, studenti dále podle nahrávek doplňují tabulky, a popisy osob. Cvičení, ve kterých studenti vybírají, zda je výrok pravdivý či lživý, mají také hojné zastoupení. Čeští tvůrci byli dále nápaditější, když do poslechových cvičení zařadili také písničky, do kterých studenti doplňují chybějící slova textu. Je ovšem nutné podotknout, že texty a melodie jsou velmi dětinské. Na střední škole by studenti možná se smíchem písničky ocenili, ale výběrem se zcela nehodí pro cílovou skupinu dospělých. Dále jsou také, na rozdíl od francouzské učebnice, v učebnici *Allez Hop!* poslechová cvičení úzce spojená s cvičeními, která se z větší části zabývají porozuměním textu.

4.8 Cvičení zaměřená na porozumění textu

Čtení je po poslechu další receptivní dovedností, která zcela bezpochybně patří k výuce cizích jazyků. Za čtení se považuje jak čtení souvislých textů, tak čtení jednotlivých slov, slovních spojení a vět. Čtení podporuje osvojování a fixaci jazykových prostředků, seznamuje studenty s cizojazyčnými slovními spojeními a konstrukcemi.

Studenti si prostřednictvím čtení upevňují znalost slovní zásoby, ale také třeba předložek, vázaných ke slovesům a místním výrazům⁴⁷.

Učebnice *Allez Hop!* si díky překladům složitých slovíček může dovolit zařazení delších textových celků bez obrazového doplnění jako hlavní pilíř lekce. Texty jsou následovány otázkami, nebo aktivitami, které jsou textem představené. Každý text je také doplněn o zvukovou nahrávku. Vyučující má tedy volbu, zda studenty nechá text nejprve přečíst, nebo naopak jen poslechnout. Texty jsou z většiny vymyšlené a navržené pro tuto učebnici. Učebnice však obsahuje i některé materiály, které mají připomínat reálné situace nebo jsou přímo prezentovány autentickými materiály. Jsou jimi například inzerát z novin⁴⁸, lístky na různé kulturní události⁴⁹, úryvky z klasické literatury⁵⁰ nebo třeba televizní program⁵¹. Autentické materiály jsou velmi důležité pro mezinárodní zkoušku DELF. Na porozumění textu klade tato učebnice velký důraz s ohledem na rozšíření slovní zásoby, gramatických jevů a kulturních znalostí.

Na rozdíl od české učebnice, *Totem 1* neobsahuje velké množství dlouhých textů. Nejdelší texty jsou dlouhé patnáct řádků. Učebnice však využívá autentických materiálů, jakými jsou například popis filmu *Nedotknutelní* na webových stránkách⁵², novinové profily známých osobností⁵³, francouzské školní vysvědčení⁵⁴, nebo také přihláška na program Erasmus⁵⁵. Učebnice obsahuje také kratičký úryvek z literárního díla⁵⁶. Nevýhodou ale je, že učebnice neobsahuje žádný delší souvislý text. Studenti tedy v učebnici nedostanou příležitost porozumět souvislému písemnému projevu. To by jim mohlo působit problémy při jejich samostatném písemném projevu, jelikož se jim nedostane inspirace pro tento projev.

⁴⁷ HENDRICH, J., a kol. Didaktika cizích jazyků. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s.222.

⁴⁸ BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4. s.62.

⁴⁹ Tamtéž. s.164, 215.

⁵⁰ Tamtéž. s.168, 175.

⁵¹ Tamtéž. s.185.

⁵² LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s. 75.

⁵³ Tamtéž. s.70.

⁵⁴ Tamtéž. s.80.

⁵⁵ Tamtéž. s.84.

⁵⁶ Tamtéž. s.80.

4.9 Písemný projev ve vybraných učebnicích

I přes absenci dlouhých textů však učebnice Totem 1 klade důraz i na písemný projev studentů a to především proto, že i písemný projev je součástí mezinárodně uznávané zkoušky z francouzského jazyka DELF. Písemné úkoly, které jsou studentům zadávány, jsou rozvrženy stejnoměrně v průběhu celé učebnice a jsou stejně jako aktivity komunikační velmi nápadité. Studenti se během studia s učebnicí naučí popsat své město⁵⁷, napsat článek o módě⁵⁸, napsat recept⁵⁹, příběhy o pěti slovesech⁶⁰, vzpomínky na zážitky z prázdnin⁶¹ nebo například shrnutí celého kurzu⁶².

V učebnici *Allez Hop!* je písemnému projevu věnována větší pozornost. Avšak pokud je vzato v potaz, že učebnice je určena pro studium o rok delší, je pozornost srovnatelná. Témata písemných prací jsou v obou učebnicích srovnatelná. I v písemném projevu je ale možné pozorovat určité tradičnější pojetí ze strany učebnice české. Studenti mají různé úkoly: napsat blahopřání kamarádovi⁶³, napsat povídání o svých zálibách z oblasti hudby a sportu⁶⁴, o svém denním programu⁶⁵. Dále například vytvořit podle vzoru inzerát za účelem projeje nemovitosti⁶⁶, popsat dům svých snů⁶⁷, vytvořit televizní program⁶⁸ nebo napsat email kamarádovi⁶⁹. Je jistě nezbytné věnovat pozornost tomu, že při vypracovávání většiny těchto projektů, se studenti mohou inspirovat textovými materiály obsaženými v učebnici.

4.10 Fonetická příprava studentů

Pokud je *Allez Hop!* učebnice, která ve větší míře dbá na prohloubení znalostí čtenářských, je pak nicméně učebnicí, která nedává tak velký důraz na fonetická cvičení jako její francouzský protějšek. Fonetika je v učebnici velmi přehledně a jasně vysvětlená v první lekci. Učebnice zasvětila studenty ihned na začátku do výslovnosti francouzských

⁵⁷ LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s.45.

⁵⁸ Tamtéž. s.55.

⁵⁹ Tamtéž. s.57.

⁶⁰ Tamtéž. s.73.

⁶¹ Tamtéž. s.83.

⁶² Tamtéž. s.90.

⁶³ BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop! Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4. s.32.

⁶⁴ Tamtéž. s.48.

⁶⁵ Tamtéž. s.56.

⁶⁶ Tamtéž. s.62.

⁶⁷ Tamtéž. s.75.

⁶⁸ Tamtéž. s.32.

⁶⁹ Tamtéž. s.93.

samohlásek, nosovek, polosamohlásek i jednotlivých souhlásek. Dále pak studentům představuje způsob vázání a francouzskou intonaci, ke které se jako další důležitý faktor přidává přízvuk. V této lekci také mají studenti možnost si pomocí poslechových cvičení nacvičit vysvětlené jevy. Vyskytují se zde převážně cvičení typu: vyhláskujte, opakujte podle vzoru a najděte slova, která do skupiny nepatří⁷⁰.

V učebnici *Totem 1* je naproti tomu na fonetiku dbán velký důraz v průběhu celé učebnice. V první lekci je představena melodie francouzštiny, v druhé přízvuk a jednotlivá písmena abecedy. Ve třetí lekci se pak učebnice znovu zabývá přízvukem. V páté lekci jsou vysvětleny fonetické skupiny, šestá se znovu zabývá melodií a sedmá lekce obohacuje studenty o znalosti z oblasti francouzské intonace. Dále pak následuje fonetické vázání v celém třetím oddílu a elize v oddílu čtvrtém. Dále jsou pak jednotlivé lekce věnovány jednotlivým hláskám, především je kladen důraz na polosamohlásky a nosovky. Studenti ale nejen, že získávají teoretické znalosti o jednotlivých jevech, ale jevy jsou za pomoci zvukových nahrávek procvičovány. Nejčastějším typem procvičování je opakování, dělení slov na slabiky do jednotlivých rámečků a doplňování hlásek, které studenti na nahrávkách slyší. Dále si autoři byli vědomí také problému francouzské výslovnosti slov anglického původu. Zaměřují tedy některá cvičení právě na výslovnost anglicismů, svou výslovnost si studenti mohou ověřit právě poslechem nahrávky. Každá dvoustránková lekce obsahuje nejméně tři cvičení s fonetickým zaměřením, výjimkou jsou lekce kulturní a projektová strana *Action!*.

4.11 Představení gramatiky ve vybraných učebnicích

Kromě různého pohledu na nácvik komunikačních situací a fonetickou přípravu se metody učebnic liší také svým přístupem k představení gramatiky. Ani v tomto případě se vybrané učebnice mnoho neliší. I přesto, že obsahují v podstatě stejnou gramatickou látku, což je logické jelikož obě učebnice směřují k úrovni A1, liší se v prezentaci látky a v kvantitě gramatických cvičení.

Učebnice *Allez Hop!* gramatiku vysvětluje za pomoci překladu do českého jazyka. Důraz na gramatiku je v této učebnici větší než v učebnici *Totem 1*. Celkem se v učebnici nachází 92 cvičení zaměřených na procvičení vyložené gramatiky⁷¹. V učebnici *Totem 1* je

⁷⁰ BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4. s.7-9.

⁷¹ Pro vyvážené srovnání s ohledem na dosaženou úroveň se do tohoto počtu započítávají pouze cvičení z lekcí 1-6, po kterých by studenti měli dosáhnout úrovně A1. Učebnice *Totem 1* je totiž zaměřena pouze na úroveň A1.

cvičení pouhých 62. Typy cvičení jsou si hodně podobné – studenti doplňují správné tvary sloves⁷², množná čísla podstatných a přídavných jmen⁷³, jejich mužské a ženské formy⁷⁴. Dále je pak častým cvičením převádění textů z přítomného času do času minulého či budoucího⁷⁵. Menší množství cvičení v učebnici je ale doplněno o v podstatě stejné množství cvičení v pracovním sešitě, kterým není učebnice *Allez Hop!* vybavena.

Nezávislá na počtu cvičení je však metoda, kterou učebnice používá k vysvětlení gramatiky. Učebnice *Totem 1* vysvětluje gramatiku za pomoci zvukových nahrávek. Všechny tabulky s vysvětlením gramatiky a většina cvičení jsou doprovázené poslechovými cvičeními, ve kterých mají studenti například poslouchat a určovat rody přídavných jmen⁷⁶. Tento přístup zajišťuje, že se studenti nezaměří pouze na gramatiku, ale zároveň s gramatikou se zlepšují i v porozumění poslechu.

Nezávisle na metodě výuky gramatiky se však učebnice shodují na tématech, která jsou používána k představení gramatiky. Jako nejnázornější příklad může sloužit například tematika jídla a restaurace, na které je ukázáno použití dělivého členu⁷⁷.

4.12 Reálie představené ve vybraných učebnicích

Ani jedna z učebnic také nezapomíná na další důležitou součást výuky cizího jazyka, kterou je výuka o reáliích daných zemí. Jejich pojetí vybraných reálií je však velmi odlišné a i obsahově si reálie neodpovídají.

Učebnice *Allez Hop!* zvolila pro představení studentům reálie, které se týkají zejména Francie. Představuje francouzské regiony⁷⁸, Paříž⁷⁹, francouzskou kuchyni a některé z jednoduchých receptů⁸⁰, jídelní návyky francouzů⁸¹, francouzské svátky⁸², největší kulturní a sportovní události Francie jako například *Filmový festival v Cannes*

⁷² BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4.

⁷³ LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s.51.

⁷⁴ Tamtéž s.77.

⁷⁵ Tamtéž s.88.

⁷⁶ Tamtéž s.18.

⁷⁷ BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4. s.98-116.

⁷⁸ Tamtéž s.228

⁷⁹ Tamtéž s.15.

⁸⁰ Tamtéž s.204.

⁸¹ Tamtéž s.104.

⁸² Tamtéž s.152.

nebo slavná *Tour de France*⁸³. Dále se učebnice věnuje představení nejznámějších francouzských zpravodajských kanálů⁸⁴. Reálie jsou představy pomocí obrazových materiálů – fotografií a ilustrací, které pomáhají studentům vybavit si popisované události. Ve většině je představení reálií spojeno se cvičením na porozumění textu.

Učebnice *Totem 1* se reáliím věnuje ze zcela jiné perspektivy. Obsahuje nejen kulturní zajímavosti z Francie, ale také z celé Frankofonie, včetně osobností, které jsou z celé Frankofonie. Městem, které je představeno jako první, není Paříž, ale Nantes. Paříži a Sorbonně je pak věnována pozornost později ve třetím a šestém oddíle. Město i univerzita jsou studentům představeny s podporou speciálního videa vytvořeného pouze k prezentaci francouzského hlavního města a slavné univerzity⁸⁵. Dále je v učebnici pozornost věnována kinematografii⁸⁶, spisovatelům⁸⁷, francouzské kuchyni⁸⁸ a životnímu stylu, který je představen pomocí zajímavé prezentace francouzské webové stránky o zdravém životním stylu *www.mangerbouger.fr*⁸⁹. Tyto reálie však na rozdíl od reálií v české publikaci nejsou uvedeny texty, ale pouze obrazovými materiály a slouží většinou jako podnět ke komunikaci mezi studenty.

Avšak videa a fotografie nejsou jediní zprostředkovatelé reálií v této učebnici. Kniha navíc obsahuje velké množství malých modrých tabulek, které uvádějí zajímavosti o frankofonních reáliích. Studenti se tak mohou dozvědět o tradici francouzských trhů⁹⁰, o tom, kolik filmů každoročně zhlédne průměrný Francouz⁹¹ či kolik ročně utratí za oblečení⁹².

Dále jsou ve videích a informačních tabulkách uvedené informace o návycích chování frankofonních obyvatel, které mohou studentům sloužit v praktickém životě při návštěvě Francie či jiné frankofonní země. Tabulky například představují způsob, jakým se francouzští obyvatelé vítají⁹³, představují základy francouzské etikety,

⁸³ LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s.170.

⁸⁴ Tamtéž. s.185.

⁸⁵ Tamtéž. s.49 .

⁸⁶ Tamtéž. s.75, 9.

⁸⁷ Tamtéž. s.13.

⁸⁸ Tamtéž. s.56.

⁸⁹ LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s.61.

⁹⁰ Tamtéž. s.61.

⁹¹ Tamtéž. s.68.

⁹² Tamtéž. s.60.

⁹³ Tamtéž. s.74.

například informacemi o vcházení a vycházení z obchodů⁹⁴. Dále je dbáno na vysvětlení gest a non-verbální komunikace, která ke každodennímu životu také patří⁹⁵.

4.13 Multimediální didaktické pomůcky

Obě analyzované učebnice obsahují multimediální pomůcku. Česká učebnice CD disky s nahrávkami, ta francouzská DVD a zároveň také přístupový kód do webové aplikace, kde mají studenti možnost dále prohloubit znalosti získané v průběhu studia s touto učebnicí. Česká učebnice v ohledu multimediálních pomůcek není velmi pokroková. Nahrávky, které obsahuje, nejsou autentickými nahrávkami, které by například představovali rádiové výstupy nebo televizní výstupy. Stejně tak je na tom i učebnice francouzská, která sice využívá situační komedii, ale takovou, která byla napsána na míru studentům učebnice *Totem 1*. Avšak videa jsou velmi profesionálně natočená. Mimo cíl komunikační mají videa také za cíl seznámit studenty s kulturou běžného života ve Francii, především pak s non-verbální komunikací, využívanou při běžném hovoru francouzskými mluvčími.

Podkapitola 4.13. ukončila nejrozsáhlejší kapitolu práce a tím i celou práci. Čtvrtá, kapitola se zabývala výzkumem trhu francouzských učebnic a podrobným popisem a analýzou dvou vybraných učebnic *Allez, Hop!* a *Totem 1*. Všechny části analýzy se snaží o co největší objektivitu, avšak v některých kapitolách – jakou je například kapitola o grafické stránce učebnic – se autorka subjektivitě neubrání. Podobnosti a rozdíly jakožto i závěr analýzy vybraných učebnic jsou prezentovány samostatně v závěru práce.

⁹⁴ LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3. s.60.

⁹⁵ Tamtéž. s.48.

Závěr

Pro správné fungování výuky je zapotřebí jak snahy studenta, tak profesionálního přístupu ze strany učitele, učebnice slouží ke zpestření a usnadnění výuky. Pomáhá jak studentovi tak učiteli dosáhnout ve výuce výsledků, které si určili. Z první kapitoly dále vyplývá, že v ideálním případě je výsledkem výuky cizího jazyka student, který je schopen komunikovat v cizím jazyce. Za komunikaci se považuje samostatný projev písemný a mluvený, ale také porozumění ostatním mluvčím cizího jazyka a textům v cizím jazyce. Dále je ideální student schopen orientovat se v kultuře dané země a také učit se jazyku sám. Učitel a učebnice, slouží k optimalizaci procesu dosažení těchto cílů.

Učebnice samotná pak představuje studentům nové poznatky, nabádá je k hlubšímu zájmu o cizí jazyk a kulturu frankofonních zemí a zároveň je motivuje k samostatné práci. Správný výběr učebnice záleží na mnoha faktorech. Důležitým faktorem je však výběr správné kategorie. Učebnice se liší v didaktickém přístupu, v úrovni jazyka, v cílové věkové skupině studentů i v profesním zaměření. Rozdíl mezi učebnicemi je způsoben především dobou a jejími požadavky. Stručné představení historických souvislostí dává pochopit těmto rozdílům a společně s poznatky z předchozích kapitol napomáhá ke komplexnějšímu pohledu na analýzu francouzského a českého trhu s učebnicemi francouzštiny jako cizího jazyka a na popis a porovnání dvou vybraných učebnic.

Svůj cíl o zmapování trhu s učebnicemi práce naplňuje v první podkapitole praktické části. Učebnic vydávaných v dnešní době ve Francii, je třikrát větší množství než těch vydaných v České republice. Při výběru učebnice jsou tedy učitelé vystaveni velkému množství materiálů. Jak napověděla analýza dvou vybraných titulů, je potřeba učebnice zkoumat opravdu dopodrobna, pokud chtějí učitelé vybrat právě tu, která bude přesně vyhovovat jim i žákům. Jak se píše v části teoretické, správná nabídka aktivit umožňuje učitelům neztratit kontakt se studenty a motivovat je k osvojení dalších očekávání.

I přesto, že dvě vybrané učebnice jsou skoro stejné strukturou – obsahují podobné pomocné didaktické prostředky, gramatické přehledy, slovníčky i transkripcie poslechových nahrávek. Největší váhu kladou autoři obou učebnic na komunikační schopnosti studentů. Neznamená to ale, že jejich metoda je stejná. Příkladů je několik. Zaprvé, nácvik komunikačních schopností, který je v každé učebnici pojat jedinečným způsobem. Česká učebnice vychází vstříc myšlence studentů, kteří nejsou vždy ochotni pracovat v kolektivu či se francouzský jazyk chtějí učit samostatně, a komunikační témata jsou přizpůsobena buď pro jednotlivce, nebo pouze pro dvojici. Práce si však troufá tvrdit,

že komunikační schopnosti jsou lépe osvojeny v průběhu aktivní konverzace s ostatními a tedy vyprávění jednotlivce se může minout účinkem. Učebnice *Totem 1* na rozdíl od učebnice české zařadila do své struktury velké množství komunikačních aktivit pro menší skupinky nebo celou třídu. Tato aktivita tím přesahuje pouze cíle jazykové, jelikož kolektivní aktivity slouží studentům zároveň i jako nácvik na situace z reálného života, ve kterém je týmová práce velmi častá a umět pracovat v týmu znamená v dnešním světě umět se prosadit na trhu práce.

Dalším hlediskem, které je pro obě učebnice společné, je hledisko jazykové. Obsah mají obě učebnice velmi podobný, společný Evropský referenční rámec pro jazyky je v této oblasti nápomocný. Učebnice tedy studentům představují velmi podobnou slovní zásobu i gramatické jevy. Liší se ale ve způsobu představení těchto jevů. I přes snahu české učebnice studentům vizuálně pomoci, především v oblasti slovní zásoby, francouzská učebnice má v této oblasti lehce navrch. Jako vizuální pomoc si totiž francouzská učebnice zvolila modernější a pro studenty atraktivnější technologii – situační komedii. V té můžeme opět sledovat propojení jednotlivých cílů. Velmi nenásilnou formou je studentům prostřednictvím videí představeno nejen téma lekce a jemu odpovídající slovní zásoby a gramatiky, ale především také způsob života, neverbální komunikace a zvyky francouzských obyvatel. Sitcom je také studentům dostupný i s titulky a mohou si ho tedy doma kdykoliv znovu přehrát. Oblast, ve které má ale navrch česká učebnice je porozumění textu. Francouzská učebnice jako by tuto jazykovou kompetenci trochu opominula, česká učebnice obsahuje velké množství textů, které mohou sloužit k nácviku správné výslovnosti, fixování slovní zásoby a především k trénování čtení v cizím jazyce.

Třetím společným hlediskem obou učebnic je hledisko motivační. V tomto případě se nedá říct, že by měla některá z učebnic převahu, avšak rozdílně působí v odlišných oblastech. České učebnici se daří vytvořit studentům zažitý gramatický základ a motivovat je k, v teoretické části zmiňované, soběstačnosti v učení se francouzskému jazyku. Na rozdíl od toho je francouzská učebnice úspěšnější v tom, motivovat studenty ke komunikaci ve francouzském jazyce a dále také je motivovat k zájmu o francouzskou kulturu. O to se snaží i učebnice česká, ale bohužel je výběr doplňkových materiálů velmi omezený.

Posledním hlediskem je hledisko aktivního zapojení studentů, které je v případě obou učebnic důležité. Avšak je nutné podotknout, že s aktivitou studentů souvisí také aktivita učitele. Na aktivitu učitele je v učebnici *Totem1* kladen mnohem větší důraz,

nicméně autoři si toho jsou vědomí a proto je součástí učebnice také učebnice pro pedagogy, která poskytuje učitelům návod jak s jednotlivými cvičeními pracovat. Tento návod je jistě velmi dobrá pomůcka pro ty učitele, kteří výběr učebnice neovlivní a chtějí zcela pochopit záměr autorů učebnice. Ve velkém množství interaktivních úkolů je velmi lehké se dezorientovat a ztratit spojení mezi jednotlivými aktivitami. Česká učebnice neposkytuje pro učitele mnoho rad, je velmi výstižná a aktivity nejsou z neoriginálnějších. Avšak pokud je vzata v potaz cílová skupina studentů, je nutné se zamyslet nad tím, že mnoho dospělých studentů není motivováno k interaktivním úkolům a nechtějí se zapojovat do skupinové práce. Jejich cílem je především získat základy jazyka a jazyk pochopit, k čemuž může velmi dobře sloužit právě učebnice dvojjazyčná, která již od začátku dává prostor k samostatné práci a pochopení jednotlivých gramatických a fonetických jevů.

Hypotézy z úvodu práce o větší aktualitě informací ve francouzské učebnici, širší pestrosti audiovizuálních didaktických prostředků, hlubším zaměřením na komunikační situace a velkém důrazu na mezinárodní zkoušku DELF u francouzské učebnice se tedy potvrdila. Zároveň se potvrdilo, že učebnice vytvořené českým týmem se opírá o mateřský jazyk studentů a pomáhá si jím k vysvětlení slovní zásoby, gramatiky i fonetiky.

Zkoumání potvrdilo již předem nastíněné teorie. Závěrem je tedy možné zopakovat, co již bylo v teoretické části naznačeno, že učebnice je didaktický prostředek, který pokud je správně používán může vyučování francouzštiny jako cizího jazyka pouze ulehčit. Neexistuje špatná či dobrá učebnice, existuje pouze učebnice špatně či dobře zvolená pro určitou skupinu studentů a pro určitého učitele. Analýza zaměřená na dvě konkrétní učebnice neumožňuje dělat závěry v globálním pohledu, dovoluje však zorientovat se v problematice a ukázat na praktických příkladech funkci, strukturu a různé didaktické metody učebnic. K hlubším poznatkům a kategorickým závěrům by mohla vést metodologicky a jazykově zaměřená analýza většího množství učebnic, která by však byla velmi obsáhlá a mohla by tedy klidně být velmi zajímavým tématem diplomové práce.

Résumé

Une langue est un système de signes linguistiques, vocaux, graphiques ou gestuels, qui permet la communication entre les individus. Elle est un élément clé de toute la communication humaine. Elle nous aide à exprimer nos émotions, à donner nos opinions et à transmettre aux autres nos expériences, mais aussi elle joue un rôle important dans les domaines de l'enseignement et du commerce. Dans le passé, apprendre une langue étrangère était un privilège de la noblesse. De nos jours c'est devenu obligatoire si nous voulons réussir dans la vie professionnelle car nous en avons besoin dans beaucoup de professions. Chaque école primaire en République Tchèque doit inculquer à ses élèves une langue étrangère.

Le mémoire *Manuels du FLE* est divisé en deux parties – la partie théorique et la partie pratique. Dans le premier chapitre de la partie théorique le mémoire aborde le thème des langues étrangères et des matériaux didactiques qui sont utilisés dans son enseignement. Celui-ci se concentre sur les attentes des étudiants en langues étrangères et la forme des manuels à une grande influence sur leurs choix. Dans le deuxième chapitre, des différents types de manuels de langues étrangères et leurs divisions sont présentées. Finalement, le dernier chapitre de la partie théorique met en relief la naissance du FLE et le développement des manuels du FLE. La partie pratique se concentre sur l'analyse du marché des manuels du FLE. Après, elle comprends l'offre des manuels Tchèques et l'offre des manuels français. Après avoir analysé les offres des manuels du FLE, l'auteur se tourne vers une analyse profonde des deux manuels choisis. A la fin, la conclusion relève les points clés des deux parties.

Ce mémoire aborde les thèmes de l'enseignement des langues étrangères. Il s'intéresse aux buts d'enseignement des langues et aux matériaux didactiques d'enseignement des langues étrangères les plus fréquentes. Le but central du mémoire est de comparer les offres des deux manuels du FLE, qu'elles sont leurs particularités et comment elles sont incorporées dans ceux-ci.

Le premier chapitre parle en général des matériaux didactiques et d'enseignement des langues et ses buts. Les matériaux didactiques disponibles aux étudiants et enseignants des langues étrangères sont nombreux : les livres, les cahiers d'exercices, les CDs, les DVDs, les dictionnaires, les guides pédagogiques ou aussi les tableaux interactifs qui font partis de l'enseignement des langues étrangères. Le livre (un manuel) est un matériel didactique des langues étrangères le plus diffusé. Mais un manuel, ce n'est pas seulement

un livre ; il est un support et souvent, d'autres matériaux didactiques l'accompagnent.

Un manuel a pour objectif de satisfaire les attentes principales de l'enseignement des langues. Quelque soit les besoins des étudiants, les méthodes essaient de les satisfaire. Dans l'enseignement des langues, quatre objectifs principaux sont distingués : communicatif, éducatif, éducateur et le dernier objectif a pour mission d'être autonome en apprenant la langue.

Les fonctions d'un manuel sont ensuite présentées dans le deuxième chapitre. Il y a trois fonctions des manuels des langues qui peuvent être distingués. Celles-ci sont étroitement liées aux objectifs de l'enseignement des langues étrangères. Premièrement, les manuels présentent la langue étrangère et toutes ses parties. Deuxièmement, le manuel sert comme un stimulus de l'enseignement. Le professeur utilise le manuel pour attirer l'attention des étudiants et pour ajouter la stimulation audiovisuelle à sa méthode didactique. Finalement le manuel est une motivation pour les étudiants ; les matériaux devraient approfondir l'intérêt à la langue enseignée et la culture du pays où cette langue est la langue maternelle.

Aussi le deuxième chapitre propose une division des manuels du FLE. Afin d'obtenir un résultat il faut bien analyser les objectifs en fonction du manuel et distinguer le groupe ciblé des étudiants. La forme et le contenu d'un manuel sont fondés sur cette analyse. Les manuels sont aussi fondés sur d'autres critères qui sont les suivants : la langue d'enseignement, son niveau de connaissance, la méthode didactique préférée dans le manuel, la structure interne du manuel, l'âge des étudiants et la spécialisation du manuel.

Les livres peuvent être écrits dans une seule langue, ils sont monolingues. Ces manuels ont été publiés dans un pays francophone et ils sont partout très populaires. Ensuite, il existe des manuels bilingues qui utilisent la langue maternelle des étudiants pour expliquer les activités et enseigner les structures de la langue.

Le niveau de connaissance de la langue n'est pas décidé par hasard. L'Union Européenne distingue en détail six niveaux des apprenants. Le modèle vient d'une division classique – débutant, intermédiaire et avancé. Chacun de ces trois groupes est encore subdivisé en deux : les étudiants peuvent alors être classés en six niveaux : A1, A2, B1, B2, C1 et C2.

Sur la base de cette division les auteurs inculqueront des activités dans les manuels. Mais pour choisir le type d'activité il est d'abord nécessaire de décider la méthode didactique impliquée dans les manuels celle-ci se développent toujours et change

avec la société, ses besoins et ses coutumes. La plus ancienne est la méthode classique, dont la base était la traduction d'un texte littéraire qui enseigne la langue correspondante. Après il existe la méthode médiateur qui consiste aussi en l'analyse du texte, mais contrairement à la méthode classique, la méthode médiateur prend des textes actuels. Ensuite il y a la méthode directe, celle-ci ne fonctionne que dans les manuels monolingues. Elle explique les structures linguistiques en utilisant des matériaux audiovisuels et met en relief la bonne prononciation des mots. La quatrième méthode est la méthode audio-orale dont les manuels contiennent des dialogues centraux que les étudiants apprennent par cœur. Le vocabulaire de ces manuels est assez limité de crainte que les étudiants se concentrent plus sur le vocabulaire que sur la communication. La cinquième méthode est la méthode audiovisuelle, qui comme son nom l'indique, se fonde sur les aides audiovisuelles. Les émissions de la radio et de nombreuses photographies font partie des manuels audiovisuels. La dernière méthode est la méthode la plus populaire des manuels du FLE. C'est la méthode communicative. Le pilier de cette méthode est la structure communicative : expression orale, expression écrite, compréhension orale et compréhension écrite. Le vocabulaire est introduit dans les activités du manuel et les étudiants ne doivent pas mémoriser des faits.

Selon l'âge, les manuels du FLE se concentrent sur trois groupes cibles : les enfants, les adolescents, les grands adolescents et les adultes. Ces groupes liés à l'âge est aussi à la division selon la spécialisation. Dans cette division, les livres pour enfants et seniors sont accompagnés par les manuels de langues professionnels – par exemple économiques etc.

Ensuite le troisième chapitre donne une courte histoire des développements des manuels du FLE. Il est intéressant que les méthodes didactiques suivent en effet les changements historiques de la société. La méthode classique correspondait aux besoins de la noblesse qui étaient d'apprendre la langue de correspondance et de pouvoir lire les romans classiques. La méthode médiatrice reflète le vouloir et la nécessité de la société d'apprendre la langue courante au début du 20ème siècle où se trouvent plusieurs conflits sociaux. La méthode directe qui donne de l'importance à la phonétique, montre que les voyages plus fréquents des citoyens donnent naissance à l'envie de pouvoir communiquer. Ensuite la méthode audio-orale reflète la deuxième guerre mondiale. Les soldats en arrivant en Europe cherchaient un moyen effectif d'apprendre une langue étrangère sur la base de communication quotidienne pour qu'ils puissent coopérer avec les forces

européennes. La méthode audiovisuelle réagit au développement des médias et aux progrès technologiques. Les émissions de radio, la télévision et les ordinateurs apportent des innovations aussi dans l'enseignement des langues étrangères. Finalement, la méthode communicative relève ce qui est important pour les étudiants en ce moment. Comme le groupe ciblé est beaucoup plus large de nos jours, les compétences communicatives sont mises en première place.

Le quatrième chapitre du mémoire comprends la partie pratique. Premièrement, l'auteur analyse l'offre des manuels et deuxièmement deux manuels choisis sont comparés. L'analyse de ces deux manuels du FLE dans ce mémoire sert à découvrir comment les buts, désirs et divisions des manuels sont appliqués pratiquement dans les manuels modernes.

En ce moment il existe un grand nombre de manuels de français langue étrangère. Comme il y a au monde environ 125 million d'étudiants du FLE, les éditeurs reconnaissent la richesse et le potentiel du marché des manuels du FLE. Une analyse du marché a trouvé que, selon le registre des manuels du FLE de CIEP, il y avait onze manuels du FLE rédigés en France depuis 2010. Au marché tchèque l'auteur n'a trouvé que six publications depuis l'an 2000. Pour cela, un professeur qui doit choisir un manuel pour son cours de français peut se perdre très facilement dans l'océan du marché avec les livres des langues. Il est alors nécessaire qu'il sache qu'elles sont les différences majeures entre les manuels particuliers et qu'ils sachent analyser les manuels en détail. Inspiré par des grilles d'analyses de la publication *Manuel de formation pratique pour le professeur de FLE : cours activités corrigés*, ce mémoire analyse et compare différentes parties des manuels choisis. Pour l'analyse dans ce mémoire ont été choisis deux livres pour les débutants (A1, A2) et encore plus spécifiquement, pour le groupe cible des grands adolescents et adultes. Les deux manuels choisis pour l'analyse ont été rédigés en 2014. Contrairement au manuel monolingue français *Totem 1*, le manuel *Allez Hop !* est d'origine tchèque et il utilise la langue tchèque comme un facilitateur du processus de l'enseignement.

Les deux manuels ont une structure très semblable – les deux ont été écrits en utilisant la méthode communicative, ils contiennent des matériaux didactiques audiovisuels, ils sont introduits par un tableau des contenus et un tableau de grammaire. Les deux livres sont divisés en leçons et offrent un large choix des activités. Les étudiants y trouvent un dictionnaire et des transcriptions des exercices de la compréhension orale. Pour les professeurs il y a un guide pédagogique (*Totem 1*) ou au moins une page des

conseils (*Allez Hop !*). Le professeur intéressé à acheter un manuel devrait regarder tous les contenus d'un livre pour pouvoir objectivement choisir le livre adéquat pour son public.

Les plus grandes différences entre les livres sont dans le graphique, dans l'approche vers les compétences communicatives, dans les activités de l'expression écrite, dans l'explication de la grammaire, dans l'emphase sur la phonétique.

Déjà les proportions d'un manuel sont importantes. Bien que le manuel *Totem 1* a un format A4 – les étudiants peuvent s'y orienter très facilement car les exercices ne se suivent pas immédiatement – le manuel *Allez Hop !* a un format A5 et les pages sont très concentrées. L'apparence graphique des livres est la clé dans la motivation des étudiants. A notre époque ce domaine est très développé. Les étudiants eux-mêmes possèdent des appareils photos modernes et les illustrations sont passées de mode. Les auteurs du manuel *Totem 1* veillent à la forme graphique. Les images sont actuelles, les photographies sont de bonne qualité. La couverture montre les acteurs qui sont en train de faire un vidéo. Le vidéo est le moyen clé du livre et sert à attirer l'attention des étudiants. Contrairement au *Totem 1*, le manuel *Allez Hop !* ne prend pas soin de la qualité des illustrations et photographies. La plupart des matériaux visuels sont flous et il est possible que cela réduise l'intérêt des étudiants aux informations qui sont liées à ces illustrations.

Les compétences communicatives sont la deuxième grande différence entre *Totem 1* et *Allez Hop !*. Celles-ci sont l'expression orale et la compréhension orale. Les deux manuels contiennent plusieurs exercices de l'expression écrite, mais une différence majeure entre les activités est présente. *Totem 1* présente des activités pour les groupes. Les étudiants sont motivés à travailler dans des équipes, ce qui sera très utile dans leurs vies professionnelles. L'absence de cette motivation extérieure peut aboutir à une démotivation des étudiants. Cela peut passer dans le manuel *Allez Hop !* car les auteurs incluent seulement des entraînements des monologues et dialogues. A la différence des activités de l'expression orale, les exercices de la compréhension orale se ressemblent dans les deux manuels.

La compréhension écrite et l'expression écrite sont aussi deux compétences importantes dans l'enseignement des langues étrangères. Même si dans le manuel tchèque il y a plus de longs textes que dans le manuel français. Ce dernier renferme plus d'exercices d'expression écrite et phonétique. Le manuel tchèque explique tous les éléments de base de la phonétique dans la première leçon et ne les révise jamais dans les

autres leçons alors que le manuel français offre un vaste choix des activités sur la phonétique.

La prononciation est aussi importante pour les auteurs que les étudiants. Ils peuvent écouter le contenu de tous les tableaux de grammaire du livre en CD. Malgré cet effort, la grammaire occupe une plus grande partie dans *Allez Hop!* .En effet, il est nécessaire que les professeurs regardent tous les détails quand ils choisissent leurs manuels.

Les deux manuels sont différents dans la présentation des informations socio-culturelles. Le livre français montre une approche plus globale vers la Francophonie. Il présente des personnages de toute la Francophonie (par exemple Canada, Sénégal). En même temps ce livre relève aussi l'importance de la connaissance des coutumes d'un pays. L'auteur inclut l'explication des gestes et des règles de politesse de la Francophonie. Le livre tchèque ne parle que des faits de la France.

Pour conclure il est nécessaire de mentionner que ce mémoire ne veut pas refléter la différence entre tous les manuels modernes. Il veut seulement montrer comment les manuels peuvent être analysés et quelles sont les différences entre ceux qui ont une méthode didactique communicative. L'analyse de ceux-ci a apporté des résultats intéressants et un autre point de vue sur les manuels du FLE. Une analyse de plusieurs manuels conduirait à une analyse générale de tous les manuels accessibles pourrait être un thème intéressant pour la thèse de master.

Seznam použité literatury

BEKOVÁ, Jarmila, Marion BÉRARD, Alexandra KOZLOVÁ a Radim ŽATKA. *Allez Hop!: Francouzština pro každého - 1.díl*. 1.vydání. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0459-4.

CRYSTAL, D. *How Language Works*. 1.vydání. Londýn: Penguin Books, 2006.

HENDRICH, J., a kol. *Didaktika cizích jazyků*. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

CHODĚRA, R. *Didaktika cizích jazyků na přelomu staletí*. 1.vydání. Rudná u Prahy: Editpress, 2001.

LOPES, Marie-José a Jean-Thierry LE BOUGNEC. *Totem 1*. Paris Cedex: HACHETTE FLE, 2014. ISBN 978-2-01-156048-3.

MENHARD, Z. *Problematika vyučování cizím jazykům na vysokých školách II.: Aktivizující metody a metodické postupy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-528-9.

PORCHER, L. *Le français langue étrangère*. Paris Cedex: Centre national de documentation pédagogique, Hachette Livre, 1995.

Internetové zdroje

CLE INTERNATIONAL: L'Editeur du français langue étrangère [online]. 2010 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.cle-inter.com/>.

Edika [online]. 2014 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.edika.cz/uvod/>.

Editions Didier [online]. 2011 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.editionsdidier.com/>.

Editions NATHAN [online]. 2008 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.nathan.fr/>.

GRANÁTOVÁ, Bc. Renata. *Didaktické pomůcky pro výuku ruského jazyka na českých základních a středních školách se zaměřením na e-learning*. Brno, 2012. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/329470/ff_m/DiplomovaPrace-IS.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.

Hachette FLE [online]. 2014 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.hachettefle.com/>.

HUANG, L. *Médium, médiateur, et médiation dans le FLE en Chine* [online]. 2010. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z : http://gerflint.fr/Base/Chine5/huang_lue.pdf.

INGLADA, Sol. *Méthodes de français langue étrangère*. In: *Répertoire* [online]. CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES PEDAGOGIQUES, 2014 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.ciep.fr/sites/default/files/migration/carnetadFLE/docs/repertoire_methode_fle.pdf.

IVAN, Mihaela a Carmen AVRAM. DE VIVE VOIX. *Dialogos: Les Illustrations* [online]. 2006, č. 14 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.romanice.ase.ro/dialogos/14/14-Ivan-Avram_De-Vive-Voix.pdf.

Knižní nakladatelství Fragment [online]. 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.fragment.cz/>.

La didactique des langues étrangères et les processus d'enseignement/apprentissage. *Synergies Chili* [online]. 2010, n°6 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: http://gerflint.fr/Base/Chili6/oscar_valenzuela.pdf.

Langue, littérature et études culturelles :Choix, adaptation et contextualisation du manuel du FLE pour les apprenants arabophones. Academia.edu [online]. Vol.4. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z : http://www.academia.edu/3774789/Choix_adaptation_et_contextualisation_du_manuel_du_FLE_pour_les_apprenant_arabophones.

Metodika výuky. *ILC mezinárodní jazykové centrum* [online]. 2011 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ilc-fm.cz/jazykove-centrum/metodika-vyuky/>.

Nakladatelství FRAUS [online]. 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.fraus.cz/>.

ODŮVODNĚNÉ PŘÍPADY PRO NEZAŘAZENÍ VZDĚLÁVACÍHO OBORU DALŠÍ CIZÍ JAZYK. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/oduvodnene-privpady-pro-nezarazeni-vzdelavaciho-oboru-dalsi>.

L'Organisation internationale de la Francophonie [online]. 2013 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.francophonie.org/Enseignement-Apprentissage-NOUVEAU.html>.

PUREN, Christian. QUELQUES REMARQUES SUR L'ÉVOLUTION DES CONCEPTIONS FORMATIVES EN FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE DE 1925 À 1975. *ÉLA revue de didactologie des langues-cultures* [online]. 1994, č. 95, s.13-23. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/Simona/Downloads/PUREN_1994a_Formation_evolution_conceptions.pdf.

Saison: Resources de la collection. *Didier* [online]. 2010 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.editionsdidier.com/collection/saison>.

SPIELMANN, Guy. LE MANUEL. *LES ESSENTIELS apprendre et enseigner FLE* [online]. 2013 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://faculty.georgetown.edu/spielmag/docs/FLE/manuel.htm>.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. In: *Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v

Olomouci, 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.

SVOBODOVÁ, Milena. *Analýza využívání didaktických prostředků a médií ve výuce anglického jazyka*. Brno, 2008. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/105680/pedf_m/DIPLOMOVA_PRACE.doc. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

Trim, J. L. M.: Some Possible Lines of Development of an Overall Structure for a European Unit. Credit Scheme for Foreign Language Learning by Adults, Council of Europe [online]. 1978[cit. 2015-03-07]. Dostupné z : <http://eric.ed.gov/?id=ED171157>.

Seznam tabulek

Tabulka č.1 Seznam francouzských učebnic francouzštiny od roku 2010 část 1.	23
Tabulka č.2 Seznam francouzských učebnic francouzštiny od roku 2010 část 2.	23
Tabulka č.3 Seznam českých učebnic francouzštiny od roku 2000 část 1.	25
Tabulka č.4 Seznam českých učebnic francouzštiny od roku 2000 část 2.	25
Tabulka č.5 Komparace struktury učebnic <i>Allez Hop!</i> a <i>Totem 1</i> část 1.	25
Tabulka č.6 Komparace struktury učebnic <i>Allez Hop!</i> a <i>Totem 1</i> část 2.	31

Seznam obrázků

Obrázek č.1 Rozdělení jazykových úrovní podle Evropského referenčního rámce pro jazyky	12
Obrázek č.2 Mluví francouzštinou jako cizího jazyka ve světě	19
Obrázek č.3 Obálka učebnice <i>Allez Hop!</i>	32
Obrázek č.4 Ústřední postavy učebnice <i>Allez Hop!</i>	33
Obrázek č.5 Obálka učebnice <i>Totem 1</i>	34

Přílohy

Příloha A: Répertoire des manuels de FLE	i
Příloha B: Grille d'analyse de manuels/méthode	xiv
Příloha C: Ukázka z učebnice Totem 1	xviii
Příloha D: Ukázka z učebnice Allez Hop !	xx

